

Caro, Joseph, 1488-1575

שולחן ערוך אורח חיים

עם פירוש

מקור חיים

מרבנו יאיר חיים בכרך זצלה"ה

בעל „חות יאיר“

מופיע לראשונה מכת"ק

ערוך ומסודר עם הערות והארות

על ידי

הרב אליהו דב פינס

חלק שני

מפעל תורת חכמי אשכנז

מכון ירושלים . תשד"מ

הלכות תשעה באב סימן תקנא

קיצור הלכות

בחל ט' באב בש"ק יש למנוע, וכך הוריתי בשנת תנ"א בבית פ"ה ר' משה שי' היידלבורג. ונשאלתי אם יש לעשות מחול זה כשחל, כך בשבת ב' אב, ולא רציתי להתיר, מאחר דשבת דלפני לפני אין מנהג, וכשחל כך מלתא דלא שכיחא הוא ולא שייך מנהג, וכך הוריתי שנת תנ"ב בש"ק כ"ח תמוז בבית מחותני ר' יחיאל הנעשי' יום ה' י"א אב, ומ"מ עברו על דברי ועשו.

76 ס"א. ממעטין בשמחה — ואסור לשמוע קול זמרה דמנא ודפומא אם לא בסעודת מצוה. לצנים יהודים נוהגים היתר לגנן אצל ערלים, וצ"ע מס"ה וס"ז הגה.

דריע מזליה — מה שנ"ל דבזה יש להזהר בכל החודש. הגה. אין מחליפין — אף הטלית של חול, מהרי"ל. פורסין — המנהג פה מר"ח עד אחר התענית פרוכת שחור ואפי' בשבת, רק בר"ח בשבת פרוכת של חול.

ס"ב. ממעטין במשא ובמתן — מ"ש הבי"י וב"ח בטעם שאין נוהרין בזמנינו ושאינו מספיקין.

מנהג שאין קובנין עץ ואין הוטבין אותו ע"י הגוי בט' ימים, ומהרי"ל אסר קניית עץ בט' באב, בס' יוסף אומץ שכך מנהג דק"ק פרנקפורט, ואם קנה מפקירין אותו.

הסרסרים לא ישאו כלי כסף וזהב בעיר בסרסרות, מהרי"ל.

שם במהרי"ל אחד שפסק עם גוי לצייר ביתו וטרם גמר חל ר"ח אם אפשר לפייס גוי בדבר מועט וכו', ועב"ח.

או בנין של ציור — בטור דכל בנין ונטיעה אסור, והכי משמע במהרי"ל ובב"ח דבנין הצריך לו מותר יע"ש, ותוך ג' ימים לצום יש להחמיר בכל בנין.

לפסוק עם הגוי לציור וכיור שיעשה אח"כ שרי, משמעות ב"ח, משא"כ שיתחיל תיכף אפילו לא ישתמש בבית עד אח"כ אסור. מכל זה משמע דציור וכיור לחודייהו נמי אסירי, ובפוסקי הראשונים משמע דוקא בנין של ציור וכיור, לכן כל שקודם ג' ימים שלפני ט' באב ואין יום הצום חל באותה שבוע מותר. ושמעתי מפי חמי הגאון ז"ל שכך קיבל מרבו ר' משה בורגד אב"ד דק"ק ורידבורג ז"ל.

צ"ע אפילו למהרי"ל וב"ח בפסק עמו לפני ר"ח וידע שא"א לגמרו אא"כ יעשה מלאכתו בט' ימים.

הגה. ולצורך מצוה — וה"ה למי שאין לו בנים שרי לישא אשה, הר"ן.

סעודת אירוסין — צ"ע מה שמחלק [בסעיף י'] ערו"ש שם.

ס"ג. אפורים לספר וכו' — פסק הב"ח דאפילו אבל שכלו שלשים אחר ר"ח משא"כ מקמי הכי, עסט"ו.

וכיבוס שלנו — טעם שכתב רש"י נכון, וטעם שכתב בערוך שכלי פשתן שלהם וכו' צ"ע.

אבל גיהוץ שלנו — עמ"ש סי' תקמ"א ס"ג. וכלי פשתן אין בדם וכו' — להרמב"ן בחדשים יש.

אבל אסור ללובשן — כר' אפילו כלי פשתן וכביסה דידן.

דגיהוץ היינו מים זאפר — כ"כ הנ"י, ולעד"ן נסתר מגמ' פ"ק דכתובות.

הגה. לובשי' כלי פשתן — כתובנו ובית צוואר ובתי שוקים ומטפחת, והמטה משה תשל"ו [כתב] דשטות להחמיר אפילו חל בו ט' באב, ע' רמ"י. ומציעי' לבני' — פי' על השלחנות משא"כ סדינים נהגו אסור.

ס"ד. חוץ מיום ה' ויום ו' — כ"כ הסמ"ק מדין ק"ו וכ"ש, ובת"י צ"ד טען עליו, ונשאר לו ולכל בני ישיבתו ב[צ"ע].

הגה. מי"ז תמוז — ובעלי ברית מותרים בתספורת לפני שבת חזון, ולא שייך בזה מנהג.

מי"ז בתמוז — עס"ו. ויש לזוהר לומר בהם בכל סעודה על נהרות בבל, ובאפשר להתאונן בחצות על החורבן.

ס"ו. בין לבנים בין צבועים — אבילות דרבים חמיר משא"כ באבל כבי"ד סי' שפ"ט ס"ה, מיהא גם שם נוהגין להחמיר.

אסור ללבוש וכו' — מ"ש הב"ח דיש למנוע מי"ז בתמוז מטעם שהחיינו דבס"ו, וע"ס רכ"ג סעיף ג' ד' ודוק.

בעלי ברית אם אין מנהג מותרים ללבוש בגדים חדשים לפני שבת שבו חל ט' באב, וע"ס תקנ"ט ס"ח. *תינוק שנעשה בן שנה והמנהג ללבוש חדשים מצד שמחה למולידיו יש למנוע כשגולד בט' באב משא"כ בשאר ימים.

ס"ז. בגדים חדשים — בב"ח דלמנהגנו להחמיר בכיבוס ה"נ בתיקון בגדים ומנעלים ישנים אפילו ע"י גוי.

מ"ש בהגה' מנהגים שהר"מ התיר לתפור בגדיו לצורך גישואין ע"י גוי.

אם אין לו להחליף ובתי רגלים קרועים וגנאי לישב כך בציבור מותר לתקנם אפילו ע"י יהודי ולא ילבש לבנים מפני כך.

ויש להחמיר — מה שצ"ע למה כתב הבי"י להחמיר בזה טפי מלבישה דבס"ו.

ועל פי זה הנה מובאר ממנהג עם בני ישראל במדינות אלו שהמלח שעל ידי ביטול אינו בכלל תבשיל להא מלמח, שהרי אין מי שמקפיד מלמחול בהסעודה אחרונה שאין אחריה אכילה פח במלח וציהא ואחר האכילה הוא שמטבילה באפר, וכן הוא בש"ס [הענין סוף ג, א] בפוסקים [ש"ע סעיף ו] לחם ומלח וסחמו לשונם למשמע בין מלח הנעשה ממים דרך ביטול בין מלח הנחלב מהארץ, מנהג עם בני ישראל במדינות אלו מכריע ודאי. ואם נמח שהטעם משום שהוא טפל לגמרי להמאכל שמטבילין במלח כיון שאינו נאכל בפני עצמו והוא עדיף מליפתן הנ"ל רק הוא טפל לגמרי והרי עכ"פ אין נדון כתבשיל בפני עצמו אם יטבילו בו פעמים רבים פח והציהא ועוד דברים רבים הנאכלים חיים. ואם הטעם משום שטיקר הביטול לא נעשה רק כדי להקפיד ולא משום הטעם ועל ידי זה הוא עדיף מן דבר הנאכל חי וביטולו כי שם יש דבר שינוי טעם על ידי הביטול, מה שאין כן זה שאינו לדבר שנוי טעם כלל היה מקום ללמוד מזה גם כן לכמה מילי שהם כותיה בזה ואלע"ע. ועל כל פנים מלח המבוטל אינו בגדר תבשיל לכו"ל עלמח:

י"ב שני תבשילין. שני תבשילין בערב חשעה באב כמה שאין יד סולדת בו אין חשש מעין ביטול. וגם ביד סולדת בו בכלי שני שאין מבשל וגם בעריו שלא הופסק הקלות ביותר מכדי קליפה אין בכך חשש גם בדרך חסידות:

ברית מילה בערב חשעה באב צריך להיות זריזות קודם חצות היום. ואם נתעכב צריך לעשות אחריו סעודה מפסקת סעודה ממש ולא ארעי. ואם אי אפשר סעודה אחרת יש לפרוש מבשר ושני תבשילין גם האב. ומכל מקום עשרה אוכלין כן הוא מסבא היטב:

הש"ס בהגה באפר. מה שנוהגים לאכול ציהא ואפר בסעודה המפסקת ערב חשעה באב, י"ל שהוא גם כן רמז למה שאמרו חז"ל סוף הוריות י"ג, בן שפעמים מחזירים הלימוד וכן ציהא מגולגלת ע"ש, ומשעה באב הוא נגד בחינת גיד הנשה בש"ס גידין וכן הוא חשעה באב בש"ס ימים, ובחינת הנשה היינו שמה כמו שאמר הכתוב [נראשית מא, ג] נשי אלקים כו' וממנו גדר השכחה ועל ידי זה אנו מקדימים מה שבו כח הזכרון להקדים להנצל לטובה:

דריד אירע בערב חשעה באב ונשאלתי אם נכון להחזיק בנתינו כלי זמר, נראה שהכל לפי מהות הכלי זמר ואם ידוע בודאי שהם רק מטרדין ואין על ידיהם שום התעוררות שמחה, כמו שהוא ברוב הכלי זמר דערליס. אין לאסור בזה, ומכל מקום הוהרתי שבתלות היום יוציאום משם לגמרי. אך אם יש בזה דבר שמחה אסור כל בין המזרים, וכמו שכתוב [מ"א סימן תקנ"א ס"ק י] גבי שידוכין שברקודין ומחולות אסור. אך אם ודאי אין בהם דרך שמחה אי אפשר לאסור לאחרים כמה שנוגע להם לריות פרנסתם ולא נמלא מפורש לאיסור, כי גבי שידוכין הכוונה שמעם בני ישראל הם המרקדין ומחוללים, מה שאין כן בזה שריקוד וחילול דאומות העולם אינו מעורר שמחה לעם בני ישראל כדכתיב [הושע ט, א] אל תשמח אל גיל כעמים. ומכל מקום אחר חלות בערב חשעה באב אין להחיר, מכל שכן בלימוד כמה שיש בו חשש גדל מה דמדה: L

הש"ס בהגה בשבת. בתשעה באב שחל בשבת קודש לא נתפרש אודות ערב שבת קודש אחר חצות בלימוד בדברים המשמחים. והיה מקום לומר מכל שכן מתשעה באב שחל ביום ראשון שבשבת קודש גופיה אחר חצות מונעים מללמוד בדברים משמחים מצד מנהג דערב חשעה באב אחר חצות, הגם שזה לא נתפרש בש"ס הקדוש, ומכל מקום החמיר המג"א ז"ל [ס"ק ז] מצד שאפשר ללמוד במילי דתשעה באב, ויש סמך לזה במדרש רבה קינות [איכה פרשה ד אות כה] שרבינו הקדוש ז"ל למד באיכות אז. אך מכל מקום נראה מסתמיות לשונות הפוסקים בזה שאין למנוע

שלת ואכלת. ולכן בזה ציהא בכלל ביטול כי ובשלת בפסח כתיב והיינו צליה, ארי במקדש הלינה הולכת אחר יום שעבר [חולין פג, א ורש"י סס סוף העמוד], אין הלינה שייכת כלל לערב חשעה באב לזה. הגם דלגבי בשר ויין בין מזרים או מראש חודש אב נוהגים למשוך הלינה ליום דלהבא, מכל מקום f דמי לזה, כי אם מלך שיהיה מספר הימים שזה עושים כך, מה שאין כן וה שטיקר הטעם נראה שהוא מלך פסח שיהיה אחר חלות ולזה הקפידה בזה c כן אחר חלות. ומלך שליל הלל ויליל כאחד נגררים כידוע בסימן אהצ"ש, ה הקפידו על תבשילין מלך מה שכתוב ובשלת כזכר לעיל. ופסק ותגינה s שני תבשילין הקבועים אלו, וצליה פסח עושים שני תבשילין לזכרון זה. וראה שהיינו מלך שבכה זו לדורות נקבעה ע"י שיחה לא טובה, ופסק הוא חינת פה פח שיחה טובה כידוע, מלכות סיפור החירות ושיחה היא מבחינת אשים דברי צפ"ח כו' [ישעיה נ"א, טו] הלא כה דברי כאש [ירמיה נ"ג, טו], לזאת צוות הפסח צלי אש דוקא, והיה הקפידה ולא מחמת שום מה שזולת אש, ק מלך האש לזכר יהיה החיקון שיחה דעם בני ישראל מבחינת אש אוכלה אינו מקבל טומאה, וחוה בחינת חירות פה שיחה טובה דעם בני ישראל ונבחינת חיות אש ממלכות. ועל ידי זה נעשה כח הבהמות שבאדם טפל לכה יצור שהוא עצמות האדם והוא בחינת מה שכתוב [שם טו, טו] נמלאו דברין אוכלים כו' וצ' דצלי הוא בחינת לעיטה, שכת פה משותף ללעיטה ושיחה. ע"י לעיטה דפסקה יש חיקון שיחה והוא בחינת הלח אש, ה' שיחה צ' לעיטה ו' פה. ולזה כתב בזהר הקדוש [פרשה בלק ק"ד, ב] שלליה עליו השלום משבט ין פרח והרג לבלעם הרשע ששרשו היה נשיחה ונבחינת צלי ולעיטה כנ"ל ב:שוהו. ובוה יוצן הפלוגתא [פסחים נ"א, ב] אם נשים חייבות בפסח, כי נשים אין בהם שיחה דמלוה, רק סור מרע משיחה לא טובה כמו שכתבתי במקום אחר. וכל האשיות בירושלים היו טפילין לאש דגבוה, ותגינה היחה גם כן דרך יטול שכל שהיה בה כח האש גם ע"י דברים אחרים, על ידי זה היחה טפלה s כן לפסק. ולזה אין לאכול שני תבשילין בערב חשעה באב. ולזה נראה שאפו אינו בכלל תבשיל לגבי זה. ומנהג העולם היודעים ונוהרים הוא כן, שאין מבשלים לביבות ממולאים ואופין ואוכלים גם כן לחם, ואין קפידה רק צליה וביטול שטיק גם כן בבשר מה שאין כן אפיה. וכן נראה דלא שייך ביטול בהמטח חממה ע"י לחם חם, כי הגם דקיימא לן [ש"ך יו"ד סימן ד] ד"ק לן דדבר גוש הוא בחומו גם בכלי שני לא שייך בו בלי שני, מכל מקום אינו רק בעריו שנפסק הקלות [רמ"א סס סימן זכ סעיף ז] ואינו מבשל לכו"ל עלמח ואין בזה מדה חסידות לנוהר מתבשיל:

גדר הצאהי אודות שני תבשילין בערב חשעה באב, נראה דפת אינו מכלל תבשיל כלל, ומנהג עם בני ישראל מכריע שבסעודה שאוכלים מיושב על הארץ שאין אחריה סעודה עוד ולא שום אכילה אוכלין גם פח וציהא צליה, וצלי הרי מפורש בש"ע הקדוש [סעיף ג בהגה] שהוא בכלל תבשיל להא מלמח. ונראה בזה שני טעמים, אי מלך שהשני תבשילין הם נגד שני תבשילין בפסח בבחינת השניעני במרוצים הרווני לענה [איכה ג, טו] הלל ויליל כאחד נגררים. וכשם שהשני תבשילין דפסק [סימן עג סעיף ד] מלכותן שיהיה אחד צלי דוקא זכר לקרבן פסח כידוע כן הוא בזה שהצלי הוא כמבוטל, מה שאין כן אפיה שלא מצינו שיהיה שייך בזה בחינת תבשיל, גבי פסח כתוב בחזרה הקדושה [דברים טו, ז] ובשלת ואכלת, מה שאין כן באפיה לא מצינו. והגם שיש בלשון חז"ל [סנהדרין ק"ב, ב] גבי צניעה דהמוציא מהיכא דקרים ציטולה, ועל כל זה אין ללמוד מלשון מה שאינו לשון מפסק. ועל כל פנים כיון שהשני תבשילין הם זכר לפסח ותגינה, והשני גדי עזים, והרי בזה לא היה שייך גדר אפיה, לזה אין לכלול אפיה שיהיה בגדר תבשיל להא מלמח. ונראה שנת יש כנראה עוד כעין הכרה שאין אפיה כביטול להא מלמח, שהרי כמו שהיו השני גדיים לזכר פסח ותגינה, מסתמא היה אז לפני [ליחקן] אבינו עליו השלום לחם, שכל הסעודה קרויה על שם הפסח והיה בודאי זכר למלות מלוה. ודמרו לילל ילל מלמח שהרי דריד כו' [תחתינו חנו"א א] ועל כל פנים אז

אשר אברהם
חידוש האין
ירמיה ב' ו' אורין ב-3
מקראות
מבשרת בני צדק
בזכות משה אהרן וכוון באלה
חננו כוונת

בעזה"י

שאלות ותשובות

מהר"ם שיק

הלק יורה דעה וחושן משפט

כל הדבר הקשה אשר הביאו אל משה אאמיו כבוד הרב הנאון המובהק רבן של ישראל
בוצינא קדישא כבוד קדושת שמו הפארתו מוה' משה שיק מברעזאווע וצוקליהה • הי'
רועה צאן קדשים עדת ה' דקהל יערגין ערך כ"ד שנה • ובק"ק חוסט זרחה שמשו קרוב
לשמונה עשרה שנה ושם הלקת מחוקק ספון :

וזאת הברכה אשר השאיר אחריו • יותר כאלף שאלות ותשובות על ד' הלקי הש"ע • חיבור גדול על התרי"ג
מצות • חידושים על רוב מס' הש"ס מדף לדף כמש • ועל רוב סוגיות הש"ס על כל סוגיא וסוגיא פמה
קונטרסים • מלבד חידושי אגדה וספרי מוסר הרבה מאוד :

נרפס בהתאמצות והוצאות צאצאי המחבר ה"ה הרבני המופלג מוה' יוסף שיק בן המחבר
והבחור החרוץ ושנון כמר אליהו • ואחיו הבחור חיים בני הרבני המופלג מוה' חיים
שיק ז"ל בן המחבר וצוקליהה :

נרפס בארץ ישראל
תשל"ב

הכמת המחוקק וכיני מהם אהם ומורכבים להחליט על אהם אהם רשאי ללמוד חכמת המחוקק בשפת אהם דכבר מנואר וידוע כיניד סיי גליח דאסור אכל ככל מיר שמחה כל ייב חודש של אהיו ואמו ואסור לו ליקר לבית של מנומטי חתן וכלה והשולל אומר שזכיל לטפוק נמוחיק בנימיים שהם שבידים לבו של אהם ואינם משמחים ואה לא ילמדו כימי אהם לו הססר גדול כי הוא מוכרח לשלם להאומן שכרו בין ילמדו בין לא וזהו באמת בנימיים המשוררים הססר וכיני ונבי אהן מקום להאסור וקרא חכמי בירמי טי' ולמדנו נמוחיקם נהי ועל זמן החורבן קאי אכל הרבה רחוק שהאומן לא ילמד עמהם אלא בנימיים הכס ואהן זה אהם לבנימיים .

אבל מימ מדינה היי אהסר לומר אה דאסרו שמחה היינו דווקא אהם מכוון לשמחה אכל הלמוד אומנות שבנדחתו עיוד ואינו מכוון כי אהם לדיס האומנות הבהו או דבר שלימו מחתובו וססיר נראה דלא היי לא מנטי' לסכרת הרין בסוגי' דריחא מילתא דבהנאה ליש ססיר אלא אהיו או אי לא ריחא כסכרת הרין מימ נראה דלא היי ססיר דמקרא מלא לאמר במשלי כיה וסר בשירים על לב רב דאדרכה מכלאי ומאשר ליי וכלל עניי חורה דבר שלימי מותר וביש למיר דכדרכין אהיי ססיר שרי כן נראה ליי .

ולכאורה כל הסימו שליח הכיל גנד זה דהם נראה מנואר דאיי' נאיוו מחתובן לשמחה ניב אסור לו ליקר למנומטי חתן וכלה וכיוולא ועייב משום כבודו של חת דמי יודע אהם מכוון לשמחה אהם לא והרואה סוכר דמכוון לשמחה וליחא כזיון למת וכבנות מיניו ניב כבודו אהיהם ואהם אהיי' למהר מיתה ואהיי' אהם כידון הכיל איכיל דהסומט יסמע וירן דיוולא חליוו של המת אהים רמשימי באויה כבוד אהם שמחה ונולי הכיר וכן מוכח לכאורה מרכיבי רמשימי באויה סיי מקראי שכלל אהם רשאיין כעלי אומנות המחוייק למן אלא גויים מיתה אכ וליקר של למהר חייב וזהו דהחיר אהם מסני שזה הוא מיהם וסרכסתם אכל משום דבו שלימי לא החיר ואהיי' היי כן נראה דלא סני היחור מסני שלימי מחתובו וכלעיל .

ועדיין יש לנו לרין ולומר דבשיב מותר משום פסידה דהיה באויה סיי שיי קייל כמות דסכות במקום מורה או במקום פסידה מותר ומתמן פסידה ססיר' למקום מורה משום דמורה הוא שלל לאכרי ממון ישראל וכיון דכיווד סיי שליח הכיל החיר במקום מורה הייב דלויח השמחה והמורה רק עיי מותר ליקר להשמחה ואהיי' היי לכאורה ניב במקום פסידה . מיהו ייל כמי שלומד אומנות הכיל כיי להחיות אהם נפשו ודמיה לרברי הפמיני הכיל אכל כידון הכיל שכל לימוד המחוייק הוא רק שחליית וליה לפרנס אהם עצמו וכוה אדרבה איסורא איכיל דכבר אמרו חכמי המשנה שחיר כיהמיק גזרו חכמי שלל למן ככלי שיר וכלל מיני עלי זמר אסור ומטובאר באויה סיי תקיים סיי' יי ואהיי' אהם לומדים היי א כבוד מתין גנס עיבדי ככהיי ודלי' או אהסר לומר דיהיי מותר משום הפסד מתון אהיהם אהם לומדים איכיל כי עיבדי כן נראה לפי עיידי ואחמתו ככרחה המשולשת ויסמח נשמחה חת כהנא לקראמינו לחיים ולשלום דכיי וידוי דהיי' .

תשובה שייט

בשויים מוכס יוס אי' תרומה תרליה לפיק :

יצו היי חתך אהם הכרעה והללנה לפלמידי האכרך המופלא ומופלג כחורה וכירחה מורי' שמואל כרלך כיי' ויבש ככנת חתכמוני כיקוק אוהסל יעלי' .

מכתבך קבלתי וכו' ראייתי שמה אהיי' היקר עיי' תלמידיה המקיים ייחס אומרך כחוק שאלר אכלי לין ואסר שליחתי על אהם דהרין דאכל חייב לשנות מקומו כניהיי' ונראה לך שרין לשנות חוץ לוי אמות וכייב כסחתי חסוכה כיווד סיי' שליח כהיי' כי והביח ראי' מרכיבי התניח סיי' אי סיק ליה דהא דיקבע חיים להחילתו היינו כחוק ד' אמות ואחמה לך עלי' שראיה ממני כדיומי מחאכל על כתיב אהיי' מרת רבקה עלי' הפלוס שיימי מקומו רק מעט דסיינו שעתמי' גנד מקומו כניהיי' במקום הליכה רבים עשיל כקרה והנה כנוק דרין נראה ליי ראי' ממניח הכיל כיוסוף שיי' דין הכיל על אהם דלמירין שס דנס כתיבו לרין לקבוע מקום וליה כהנא כן על החתלה הסיי' לרין לקבוע מקום להחילתו יעיימי' :

ומזה נראה ליי ראי' שטוט דהא דלמירין דיי' אהוק של אהם חסוב כמתקומו היינו דווקא במקום הפקר ולמה מיר סיי' כרהיר גנס לפיין שנה דלמירין כיוולא חוץ לחסוב יי' לו דיה חסוב אהם חתחו אלא ילי' אהם מתקומו היינו דיי' לו דיה היינו ניב כרהיר ואהם נתמזכו כיווד או כסבר כל המקום המחליה לדימי' כיי' אמות ואהיי' למיר דנס שס אהן לו אלא דיה משבו אהם חתחו היינו אכל מדרבך כמיים החסוי' כדירובין דהררס ער רולא מרגליו חתין גיי' אמות ואהם שוטס ירו מחיק ד' אמות והיינו שכו' אהם חתחו כדיומי חתחו של

אדם . וכן לפיין מקום נקי מאלה לפיין דברי תורה ותסליב דכתיב כקרא וכו' ממניך קרום ולשון מהכח דנקט היינו חוץ ד' אמות וגנס כזה סיל לריש כן אלישור ככרכות דף כיה דכל הבית כיי' אמות : **ובבבלי'** רבה סיי' אי מקיר הכיה כשס השבות יסבך דמשרש דהמירי וכו' סיל כן לפיין הרין שלל יקר ד' אמות בלי נקילת ידים דנס שס כל הבית נמשך כיי' אמות והאיר השני עליו דלא קייל כרשכיי' ותימ האמת דכנתם מקומות מלינו דכל הבית כקרא חת מקום וכדקיייל באויה סיי' קפיה לפיין שינוי מקום דכל שמוקף מחילות לא מקרי שינוי מקום והיכא דרואה אהם מקומו אהיי' אהם מוקף לא מקרי שינוי מקום . וכסוף ס' שלשה שאלנו למירין כחורה שרוחין זה אהם : זה מלערסן והיינו לפיין מקום אכל היכא דכסיין קריעות מקום או היכא דכתיב מקומו דהיינו מקום הקבוע לו מתם כדלמירין גני כיבדו אהם שלל יסכ על מקומו .

זהו הוא הענין של חילת הסעיף דלמר שס דיקבע מקום להחילתו לא כי המניח דמי כחוק ד' אמות דמסחמא כניהיי' האידנא דיי' לכל אהם מקום קבוע וכיי' סיי' החסלה במקום המיוחד לו ממש . וכן מוכח מסיוס לשון הנהיח דמסיים דליח ללמלא והיינו כמקום שריין מקומות מיוחדים אכל אללינו כניהיי' כל המקום מיוחד ומסויים כיי' . וכיה דלמיר' כיי' קיב דלא יסכ כריח של אהם המתחלה דחק עלמו כהנהות יד אהרים כמניח סיק ד' שאלויטו שמקום כל אהם מיוחד כפיס למה לא חשיב כמו אהם יסכ ככר דלמירין דהשני בל כנגולו עיי' ולי נראה להסכיר דהסעס הוא משום דכתיב הנה חוזה מלך היי' סכיב ליראיו ותי' ככר כחננו שהא שיעור ד' אמות ואיך יסכ במקום חייית מלך היי' דניודלי' מחוקירין המתפלל לירא היי' ולקר דווקא אהם יסכ ככר מותר . ועייב נראה ליי דלפיין אכל דכעייין שיסנה אהם מקומו היינו מקום קביעותו המיוחד לו . להחילתו . ואיך אללינו כניהיי' כל שיסנה מקומו המיוחד לו כני . ונראה ליי עוד ראי' מהא דקיייל באויה סיי' מקיים דכתיב חוץ לרין לשנות מקומו וכי הגאון ר' אלי' ויוליא ולי' כסירושו דהכס אכל ככנת סיי' משנה מקומו וכלעיליה הוא מחאכל וכיון דחייב כיי' ככנת ראשונה ליינו לרין לשנות מקומו . והוא גופ' תקשה אהם היי' לרין לשנות מקומו ד' אמות מגיל דכתיב ליינו לרין לשנות בשלמה כאלל ליינו יולא לניהיי' משליח כתיב ועייב כיון דלרין לייש עיי' כקבע כיי' ככר שינה מקום ישיבתו דעיקר שינוי מקום היינו לפיין ישיבה . וכסבר לשון חכמים ראייתי שפעתיק כשס ס' מנה כלאן יוסף דנקיב פסיד נהגין שליח מחליפין מקומם רק פס השכנים העומדים אלהם ועייב ראי' להחליף עס אמותו שכן שהא רחוק יותר מלארין הקודם ולא לקרוב יותר לשם עכיל וייינו משום שמקום הקרוב יותר ללארין הקודם הוא חסוב יותר . נראה דלחן להחליף למקום שהא חסוב יותר .

ולכאורה היי' גיל להכיל ראי' חתיק דף כיי' ס' פיב דתן חתם כהנא שמת דבולן לריין לשנות מקומו היוסבין כדרוס יוסבין כלאן ואיך מוכח דלריין שינוי משלן לררום ומסחמא כניהיי' רכב ד' אמות דסחתי מדי' אמות לא מקרי כיה גמור וכסליתא הוא כני' לפיין מורה אהנא ככיי' יודי סיי' שדימ לא הפתיח כן אלא כהנא סחא דכילס משבין מקומו והוא תימה ככיי' אהם לסק גמתי דווקא למה לא הפתיחו ככיי' לשון חסיים .

ונראה ליי ליסכ משום דקשה ליי מלי ייסו היוסבים כמערכ עס היוסבים כמורה כיון דלמקום החסוב יותר לא מקרי שינוי ואהם יחלפו עס היוסבים כמורה או ללדיים כיי' יהיו קרובים יותר ללארין הקודם זהו היי' שינוי לעילוי ולא חשיב שינוי ועייב דהס לריין לשנות עס שכיהס היוסבין ניב כמערכ ולי כ פייב דלשון הנמרה היוסבין כלאן יוסבין כדרוס הוא לאו דווקא אלא להורות דלא כיי' שינוי לגריעותא למקום שהא קרוב לפתח יותר ומה עלמו משמע דליח ניב חוץ לוי' אמות דמלי' סיסקא דהניהיי' רחב שמונה אמות ועייב מלשן המתכר שייכה לשון הנמרה ויי' סחם דלריין לשנות אהם המקום שמשע ניב דכל דמשנה אהם מקומו המיוחד לו כני' אלא לפי מיי' כיי' מנה כלאן יוסף אהם הכיל לא יסנה למקום הקרוב ללארין הקודם יותר וכן נראה לפי עיידי לייח .

אבל באמת מה שכתבת שראיה שליני עמדתו כשינוי קהה היינו במקום הליך רבים גנד מקומו זה אהן לו ענין ושייכות לפלסול הכיל ועעמי' היי' מייס שליח מסחפק אהם הרב כשעירו שנהגין ככל הקהילות שהקבל נותנין לו מקום מיוחד כרלס כניהיי' והוא לכבוד הליטור והכניד של הליטור הוא ככהיי' נראה ליי דלחן חייב לשנות דהיי' רהוי למחול כבוד הליטור וזהו דלפיי' לא יעמוד כוודלי' על מקומו משום דעמי' הליך ילמדו מזה וילמדו דליח לשנות והס לא ידעו להלך לך פשיטי פשרה כל דהו וכפטרע שראיה שגאון המרכיבי הבית כשס אהיי' הקודם שככנת לא שינה מקומו וזהו דרובא לנכרת דכוותי' הומר כזה מימ ככנת יס קולא טפי ורלוינו ניב ככיי' וכו' זה היי' עעמי' וליחא נראה כהם לעיל מיהו כוודלי' אהם מוכיין דווקא לשנות

ס פ ר

שו"ת מהרש"ג

חלק שני על אריה ויד חלק א' על חרמ ואבהע"ז

מכבוד אדמו"ר הרב הגאון הקדוש ב"ק חו"פ המפורסם בחריפתו
ועומק בינתו פאר הדור והדרו נזר ישראל ותפארתו רבים הלכו לאורו
כקש"ת מרנא ורבנא **שמעון גרינפעלד** זצוקלה"ה

אב"ד ור"מ בעיר פעמיהאלי יע"א

בן אא"ז הרב הגאון הצדיק החריף עצום בקי בש"ס ופוסקים
ראשונים ואחרונים נ"י עה"י פה"ח
כקש"ת מרן

מוה"ר **יהודה גרינפעלד** זצוקלה"ה

אב"ד ור"מ בעיר הנ"ל

אשר השיב לשואלו אמרי אמת לערך חמישים שנה ואור תורתו
זרח תחילה בעיר מונקאטש ולבסוף בעיר פעמיהאלי
והרכיץ תורה לאלפי תלמידים מופלגי תורה ויראי השם.

אספתי ולקטתי תשובות אלה עם טורח ויגיעה רבה וזכיתי בעזה"ת להוציאם לאור
עולם ביחד עם קונטרס קול יהודא מא"ז הגאון מהר"י זצ"ל הנ"ל שנדפס בסוף הספר

ז"ל ע"י תלמידו ובן אחיו של מרן המחבר

מרדכי גרינפעלד

ראב"ד קהל יראים "קהל ישראל" זוינה יע"א

ועתה יצא לאור

מהדורא חדשה, מפתח מפורט יותר, מהתשובות וסדר הש"ס

עיה"ק **ירושלים** תובכ"א

שנת תשמ"ג לפ"ק

אוחה וגם הוא בחילול שבת החמור יש לגזור מעלמיו. ומכ"ע כחצו בתשובה אחת למק"א לענין איש ואשה שהנחה שלהם פתוחה בשבת ונולד להם בן בשבת ששי"ד למולו בשבת לכ"ע. ואף שמהלל שבת בפרהסיא הוא מומר לכל החורה מימי זעוני העולם אינו נחשב למומר גמור שיהי עכו"ם חלל מי שעצו דחו לגמרי. אבל מי שמהצר עלמו עם ישראלים אף שהוא מהלל שבת מי"מ עדיין הוא נקרא צפי כל בשם ישראל ולכן שפיר יש למול בנו בשבת. ודי לחפוס דברי השי"ד והשי"ז במומר ומומרת שעצו דתם לגמרי שזכו גם זעוני העולם כעכו"ם. ודברו שייך בגזירה שאם ימולו את בניהם בשבת אפשר ימולו גם בן עכו"ם בשבת אבל במומר שלא עז דתו לגמרי לא נחמד דבר זה, ומיניח בשי"ד שהצד כל העולם מכירין אותה לערליה שהרי נהגדלה בקלויסטער של עכו"ם אף שפ"ו ד"ח דינה כישרלית מי"מ נכון שלא למול בנה הנולד ממנו בשבת כנ"ל:

עוד נראה פעם אחר שלא למול הבן בשבת לפי מש"כ מעכ"ה דבמה מתנהגים בכל שאר הענינים כעכו"ם הוכלים נוי"ע וכן בח"ש. וכנה ידוע אף אנשים כאלו מי"מ הם מכניסים בניהם בבש"א הם ניתנים בזהו יום איזה מהכלים להכיל להאכנסנאים הבאים על הצרות מילה כמו משקה יי"ש או יין עם מעשה חופה, ואם ימוגו בניהם בשבת אזו יעשה אותו המעט סטודה ג"כ בשבת כי עושין הסעודה חתוף וצרות מילה ואם יהיה הדבר בשבת אזו יתפז בשבת וגמלה שלהנהו נכ"ל אותם לדי עזירה המורה של ח"ש וכה"י צד כמו גורם לעשות העזירה ואות צ"י משום דררא דלפי"ע. לכן טוב הדבר יותר שלא למולו בשבת רק ביום ה' והנה הקוה נ"י שלא יבוא הדבר לדי כך כי לא יולד להם בשבת רק בימי החול [וכן יותר טוב למשן לא ללערך להכניס עלמיו בספיקות הללו דמי"מ חין הדבר צדור כי"כ לדחות המילה מיום השבת] אבל אם יודמן כך כבר כחצו דעתו מעטמים הנ"ל לדחות המילה על יום ח': והניו צד יידו דו"ש וש"ת.

שמעון גרינפעלד

סימן קכה.

לכבוד הרב המופלג חז"ב וכו' כש"ת מו"ה ישראל חיים סאמעט נ"י בקו"ד יע"א.

ת **קבלתי** מכתבו לשהל הו"ד שי"ד אשר יש לו ויכוח עם הצדרי בענין מה שנהגין בכמה מקומות על סעודת החווה או צרות מילה שמעמדין כלי הנקראת, פאהגראף, והכלו עלמה מנגן פסוקים ומזמורים. והצדו עושין שיש צדו איסור מלד מה שמבואר במג"א סימן תק"ם בשם מהר"ל דעשאוני צדך כמור, ולכן הוא מונע מללכת על שום שמהה שהוא חושש שיעמידו שם כלי כזו. ומעכ"ת מיישב המנהג דלשמחת מלוד ש"ד. ועוד או אפי" לא הריך למעבד הכי מי"מ חין למנוע מליך בשביל זה על סעודה מלוד שהוא כמעט חיוב, ואי מנגינן בכלו כזו אפשר לסתום חרזיו או ללחח החוזה ושאל הו"ד עכתו"ש:

ולולא כצדו של מעכ"ת לא הייתי משוב על שאלה כזו משום דחין זה דומה לשאלה צד שבת ווי"ע או צדו"ע או ששעטנו וריציה, דאם הוא אסורה, אסורה לכל ואם היא מותרת היא מותרת לכל. אבל שאלה שמעכ"ת שאלו נשתנים לפי המקום והזמן ולפי האדם. והרבה פעמים יש צד איסור גדול מאוד, והרבה פעמים היא מותרת לגמרי ואפשר מלוד יש צד. דשאלה כזו שייך צד לומר אחר כונה הלכ הן הדברים. ואבאר קלה דברי. דהנה ראונו להגה"ק מהר"א ז"ל בנהגותיו ובהוספותיו על ספר סור מרע להגה"ה מדיעשנז אצדפוס מונהאטש כי

צדו האם, ועכו"ם הצע על צד ישראל הולד כשר והיו ישראל ומה שהצדו מעכ"ת בשם ח"י רעק"א על הו"ד צדו רס"ו שכתב דלדברי המהרש"א הולד לריך גירות היינו רק לענין למולו בשבת צדו יש דיעות דס"ל דלד הוא ישראל גמור לענין שיהי יבולין למול אותו בשבת. ועיין בפ"ה בלח"ע"ז בסיומן ד' ס"ק א' שהצדו דברי היערוה צדו ודברי הגאון מליסא שכתבו חמדה שלמה סי"ג ז' שדעתם ג"כ נראה כן לריך גירות ומי"מ אף לדעתם צדו מורי מהר"ם שוק הו"ד סי"ר מ"ט דמי"מ הוא ישראל לענין למולו בחול, חלל דלענין למולו בשבת צדו שיהי ישראל מכל האדדים בין מלד האב בין מלד האם ואי לאכ"כ הוא כמו אנדרוגיטום שאין מלין אותו בשבת משום שיש צדו גם חלק נוקבות ונלוו צד הויצוה הוא נגמרי, הי"ז צווגד הנולד מישראלית ואזיו עכו"ם כיון דלדו צד ישראל הוא מכל וכל ס"ל להני פוסקים דחין מלין אותו בשבת, דלענין שבת צדו דוקא אביו ישראל ואמו ישראלית, אביו יעניו נמוגו בחול לית דין וליה דין שצריך למולו אם אפשר כגון שהאב והאם מניהן אותו למול אך אפי" לענין למולו בשבת [אם יום השמיני שבו בשבת] נכחורה דברי מעכ"ת נכונים צדו, דברי המהרש"א שצדו צדו רעק"א יהודאי ניהו וכמעט כל הפוסקים לא ס"ל כן. ואף שכתבו שצדו"ד כחז ג"כ וכתבו חמדה שלמה דעת הגאון בעל הו"ד הוא כן, מי"מ הרי צדו"ת שם מביא דברי החמדי"ש שהזיק עניו ממנה ראויה מדברי הפוסקים. ועוד ראו גזויה מביא שצדו"מ צדו"מ מל"ז ממה דמבואר בצדו"ת דף מ"ז וצו"ד סי"י שיהי כע"י הי"ז דצדור הנולד מישראלית שהצדו עכו"ם הי"ז צדו"ן. וה"כ מוכח מזה דהיו ישראל גמור נגמרי וא"ל גירות ומוכה מהתם דהיו ודלוי ישראל, דאם נימא דרק מכה ספק מהמורי הרי ספק צדור פטור מפדיון דהמעט"ה כמבואר במשה מוצא צד"ק דצ"מ צדו"ג דתקפו כהן:

ומ"מ נראה לי למעשה אם יולד הבן בשבת חין למולו רק ביום ח' שנאחר השבת, משום דכן נראה מדברי הע"ז והשי"ך דהולקוס על הצד"צ צדו רס"ו וס"ל דכשהמו היא מומרת אז הוא צדוקת ש"ל הולד לתרבות רעה ואין מלין אותו בשבת. וגם צד"ד כן הוא דלף שאלו הוא צלמת עפ"י דיני החורה ושלחתי שדרי נולדו מישראלית מי"מ כיון שנתגדלה צקלויסטער צוולדו דינה כמו מומרת לענין זה. ועוד דכיון שכחז מעכ"ת שאובנים נוי"ע ומתנגים שבת ואין מחזי עזינה נדה הרי כהז הצד"צ צדו"י צ' דכל שצדור על שגשה עזיורה מפורסמות שהם עזיורה מבי"ה הוי כחוקת מימר לכך התורה אי"כ הי"ז גם אצותם של זה נהי שמעטנים צוובכ"ש מי"מ הוי מומרים נכל התורה [חין מן התענית צוובכ"ש] וכיון שדעת הע"ז והשי"ך צדו"ג שאלו למולו בשבת [וגם מורי צמח"ס שוק סי"ר מ"ט הי"ל נראה שחפוס כן להלכה למעשה] נראה דיש נחמור כדצריהם שלא למולו בשבת. והנה מורי צמח"ס שוק הי"ל נתקשה צווק הדבר נמה ס"ל נכשי"ך והשי"ז דצמומה ומימרת שיש רגלים לדבר ש"ל הולד לתרבות רעה חין מלין אותו בשבת מכ"ל נומר כן, כיון דעפ"י החורה הוי ישראל והנו מהויצון למולו צומנו ומילה צומנה דחה שבת מנ"ל לומר דצדו"ג לא דהי עיי"ש שדחה עלמו ליישב דצריהם. ולי נראה דודלוי מבי"ת אף הם מודים שיש למולו בשבת כק"י מורי הי"ל רק משום דצמומר ומומרת שהם הולכים צין העכו"ם הי"ם יודעים כלל אם הם מצדו ישראל וכל העולם סיבדים שהם עכו"ם מתהילתם זרע עכו"ם מעולם, ואם ימולו את בניהם בשבת יהי השם מכשול בחילול שבת שיאמרו שאף צני עכו"ם הנולד בשבת והצדיהם רוליס להניחו למול שיהיו מיתרים למולו בשבת וצלמת זה אסור לכן ס"ל לצדו"ע והשי"ך והשי"ז דכל בן ממומר ומומרת חין מלין אותו בשבת מדרבנן מעטם הי"ל משי"ם אפי" דהילול שבת [ואף שגם זה קשה מנ"ל לעשות גזירה מעלמיו חלל כל גזירה לריבון להמלה צד"ש שצדור הכח"ל כן והרי לא מלינו גזירה זו צד"ש, מי"מ י"ל דס"ל דכיוו דגזירה זו הריצה הוא והסברי מחסרת לגזור

בשׁוֹר דפוסים נשמטו דברים הללו מהוספות שלן שמציה ראי מדברי החסידים צימוח [כמדומה דרך סיני] שהקשו על הא דוחזר מרים והארן במשה וגו' על שפירש מן האשה דכתיב לא היו יודעים שהסכים הקציה ע"י. וכיון שהסכים הקציה איך דברו עליו אהרן ומרים. ותיצלו דדרך שאדם חוצה לילך מוליכין אותו ולכן הסכים הקציה ע"י ותיורולס אינו מובן לכאורה דסוף כל סוף כיון שהסכים הקציה איך דברו עליו צוה שנה יפה עשה. ומזה הוכיח הגב"ק הג"ל דע"ה מוכח דענינים כאלו יש כמה דרכים לעבודת השי"ת ויש לדיק שפורש מן האשה לשי"ש, ויש לדיק שאינו פורש מן האשה ג"כ לשי"ש ויכל דרך שזורר לו הלזיק כל שהוא לשי"ש הקציה מסכים ע"י כיון שכונתו לשי"ש ולכן השי"ש שדברו עליו מרים והארן שחמרו נהי שמשם פירש מן האשה לשי"ש והקציה הסכים ע"י מ"מ ה"י ויכול לזרור לו דרך אחר שנה לפורש מן האשה ג"כ לשי"ש ולו ה"י הקציה ג"כ מסכים ע"י עתה"ד והוא נכון מאוד. ועיי"ש שכתב שיש לדיק שהוא סגור ומסוגר ואינו מעורב עם הצרות לשי"ש כדי שיוכי לפסוק כל היום צהורה ועבודה וצוודאי הקציה מסכים ע"י. וכן להיפך יש לדיק שהוא כל היום מעורב עם הצרות ואינו סגור ומסוגר כדי לקרנן להורה ולעבודה וכל שכוונתו לשמים וודאי ג"כ הקציה מסכים ע"י [ואינו אמרתי צוה לפרש משי"כ צמדרש צפרסת והיא מוצא צרשי על פסוק הוא אהרן ומשה וגו' הוא משה והארן דאמר צמדרש מלמד שמיכה שקולס זה צוה. דהכוונה ע"ד הג"ל. דהנה היתה צולקוש שמעניו פי תה על קרה דויצבו את אהרן שלבים ויש כל בית וברחל ועל משה לא כעב כל בית וברחל, ממש דעל אהרן צבו הנשים וגו' ממש דהארן לא אמר להם סתת רק ה"י מקרב אפילו כל צעני שצורה משי"כ משה אמר לישראל דברים קשים כגידים ממרים הייתם וגו' עיי"ש צולקוש. ונכאורה קשה ע"י אהרן הלזיק הרי כתוב הוכח מוכיח וגו' וצוואר הרמזים צדי דעות שהוא אהת מתרשי"ג מלות נבוכיה את האדם כשהטעם והאך עבר אהרן על עשה. וכבר הקשו ק"י זו להרב צעל דרבי חבובה ז"ל: צמוקא"ע. אמנם צלמת י"ק מידו דייקר עשה הוא שמהויב אדם לעשות מה שצוולתו למנוע את הצרו מלהטוה וזהו מה צסיים צמרה ולא תשא עליו הטעם היינו שיראה שהצרו לא ימשה הטעם יותר וצמרה שיכולין קיים עשה זו צדי אופנים, אהת מקיים אהת ע"י מה שהוא מקרב את הצרו הוטה ועיי"ש מהצוים ממנו ולא ימשה יותר ואהת מקיים היתה צמה שמוכיח את הצירו ומריב עמו שהוא מבין שמי"ז המריבה ויכל למנוע אותו מלהטוה יותר ועל אופן הרשון קיים אהרן מי"ש זו, ועל אופן השני קיים משה מי"ש זו. ולפי"ז שניהם היו מקיימים מלה זו ובהנה ה"י עולה על הדעת שדרך אהת גדול מהצירו וזהו צל הכחוש להשמיטו הוא משה והארן הוא אהרן ומשה לומר שמיכה שקולס זה צוה שאין היגיון צין דרך זה לדרך זה צמיכה מקיימים המי"ש ורק העיקר צוה הוא הכוונה והוא נכון]. והנה שמחה וצביה על הרצון ציהמ"ק צמרה"י שהנהנו צגות ובישראלים וצפרע הח"ה והתוי"ק הנה צצפל המ"צ מהוד עד שמטע ככל כוהנו מלסכול [ורק שצחסד ד' עליו נוהן לנו כח לסכול] אס יש לנו רק נצכות ונכתהיון כל היום. או הדרכה יש לנו עכ"ז להיות תמיד צמחה צוה יש ג"כ צי דרכים. ואינו מללתי שצדצר זה נחלקו הנאים צמרה צסוף מסי מכות [והוא ג"כ צמדרש איכה על פסוק הר ליון שמש עיי"ש] מציה הגמרה מעשה צרי"ג וכמה תנאים שהיו הולכין עם ר"ע ושמשו צציר רומי מנגיין הכוים צמחה והתחילו הם צוכים שא"י צמחה וצמענו גדול ואנו צצרה גדולה ור"ע משחק מטעם אס לעצרי רלנו כך לעושי רלנו על אהת כו"כ. ושצו ראו שיעל ואלא מציה ק"ק והתחילו גכ כן לצכות ור"ע משחק עיי"ש. והגב גמרה זו תמתי על משי"כ המג"א צסי רכ"ד סק"ג צצס הצ"ה צצס ס' האשכול דהס השמע קול עכרים שמחים על קיינלות שלבה חנה ותלעפר על חורצן ציח צמדרש עיי"ש וציי"ש צמחה אהר חתלה וצרי ריה

פלא דהלא זהו רק דעת ר"ג הצ"ל ר"ע לא כך אמר אלא הדרכה יש לו לשמח ולומר אס לעצרי רלנו כך יש שמחה ותענוג לעושי רלנו עלכו"כ. ועוד קשה לי על הרצ"ד הג"ל ממה שצמורה צסי רכ"ד והוא ממשנה דצרכיה שהייב אדם לדרך על הרעה כס שצמך על העובה ופירשי"י ורעצ"ע והרמזים והשי"ש שהפי הנה צמחה. הרי שאפי צכ"ג אין לו לאדם לצכות ולהיות ענב. → והפער שהרצ"ד הוכיח לה מוכך דינה דסי הקיים שאסור לשורר מזה הוכיח דקיי"ל דלא כר"ע אלא כליין תנאים. אלא אהתי קשה שהרי צמרה וצמדרש משמע שצסוף הוורו לו וא"ל עקובה נחמתנו וא"כ איך אפשר שפסוק דלא כוונה"י ועל כהך ליישב ה"ה דסי הקיים דרך צקוס ועשה אין לעשות שמחה שלא לדרך אכ. צשו"ת אין לנו להיות ענב הנה הדרכה להיות כמה צמה שאני צודים כמו ר"ע אס לעצרי רלנו כך לעושי רלנו עכ"כ. אלא יותר י"ל דגם ענין זה הוא כמו הענין של תוכחה שצמחנו למעלה וכמשי"כ צכוספות של ספר סור מרע הג"ל דיש צי דרכים לעבודת השי"ת צוה וכוה משוס דצמחה מצוה צסי שער הקצושה למכה"ו ז"ל דיש ד' מדות אשר הם כמעט כל היסוד של עבודה השס ויסוד כל החורה [וכס צקושה נגד ד' אותיות הויה והס ח"ו פוגס צדי מדות הללו פוגס צכל ד' אותיות הויה ח"ו] ואהת מהס הוא ענבות, וכן אהת מהס הוא השיחה צעילה וכן נראה צהוש שהענבות הוא מידה רעה מאוד, [שהרי יסוד של ענבות הוא שהוא צכעס על השי"ת שמיכה ח"ו עולמו שלא כדון שאינו נוהן לו כפי רלנו] ומציה לדי כמה ענינות, ואפילו הענבות על הענינות לא עוב הוא כמשי"כ צספר לקועי אמרים מתחניו ז"ל, ויוכל להביא ח"ו אפי לדי מלמד ענבו דעת. וכמו שצמחה יגס כמעט רחתי צעני. וא"כ מי שהוא עול צענו לצוה לדי ענבות ח"ו צודאי אין עליו טעם אס שומע קול פלנאגראף כפניו צצרו ולעומת זה הרי גס שיחה צעילה הוא מוכי מדות רעות, והאס שהוא עול לשיחה צעילה שהוא צעצע אינו צעל ענבות צוודאי יש עליו איסור לשומע קול פלנאגראף ושיך צי יותר האיסור של עשאוני צניך ככנור. ולכן שפיר אמרתי שזה הוא נשחיה לפי האדם והמקום והזמן וא"ה צי לומר שוס כלל דאין אדם יודע מעטנותיו של הצירו. וכמו דמנות הוכחה נשחיה לפי האנשים ולפי המקום והזמן פעמים צכעס ופעמים צצחקרבות כן לשמוע דברים כאלו ג"כ נשחיה לפי המקום ולפי האיש ולפי הזמן. — הארכתי קלה יפן כי אני יודע שמעכ"ה מהפס דרך עבודה — הארכתי שא"ה צוה לומר כלל כי לאו כל האנשים שוים צוה. ועכ"ז למעשה ג"ל יותר דברי החיה שצמחה מעשי"ת שדעתו למנוע מליך למקומיה כאלו שמינגים שס ע"י פלנאגראף והדומה להס שמה שטוען מעכ"ה דמורה רצה לילך לסעודת מציה, לדעתו לא נאמר אלא צמקוס שיש להוש שאס הוא לא ילך לא יהיה שמה מנין. אלא צלופן אהר לדעתו אין לך מלוח רבה → מליצב צציות ולעסוף צתורה לידע דינים והבלכות שצוה אותו הקציה צכל פרעיון. והרי מצוה ציו"ד צה"י ח"ת דמניה שאפשר קיים ע"י אהרים אין לצעל ח"ה עבודה. ושיצדה ידענא כשלמדתי אל מורי הגב"ל צעל מהר"ס שיק ז"ל ולעח חתותי הלכתי להפרד ממנו וליטול ממנו צרכו. א"ל זקני ע"ה שה"י מצעצ"ב הצצובים צציר הווב שיחור לו שלא א"ך על כל הסעודות והשמחות וא"ל מורי ז"ל הג"ל צלשון אשכנז "אלו משן זילע אין משן לערנט האט משן קיין מההל ניבע קיין חרע"ב ומאז הרצה פעמים חכרתי צצצרו הקדוש"י ורחייתי צנסיון כי הם חמיתים וככונים, כי כמעט צכל השמחות והסעודות יש הוללות, ועכ"פ לח"ה יוכל לצצר הלכה פשוט כציעתה צצוחה שטוב לו ליצב צציות ולצצר הלכה שגדול יותר מכל השמחות של זמן הוה חוץ צמקוס מהוץ מאוד. ויותר אין צכתי להארך :

וכנני צוה וידוד ד"ש וש"ת. L סעמיהאלו יצי תרפי"ח לפ"ק.

שמעון גרינשער

קאמינן עלה אלא לכחילה בעלמא כך תקנו חכמים שיחדש ג' יריעות מכתב אחד, לא מקרי דיעבד עיי"ש.

ולבאורה הם דברים תמוהים, דאדרבה הסברא הוא להיפוך, דמה להפריד בין הדברים דהוא פלוגתא ויש חשש דאפילו בדיעבד פסול, ואפילו הכי כדי שלא לגנוז שמות הקדושים סמיכין להתייר, כל שכן בנפסל עמוד אחד שניח ב' עמודים דאין כאן שום חשש על בדיעבד, דלכו"ע נאמר רק לכחילה ולא בדיעבד, וודאי דיש לסמוך ע"ז לעשות כן אפילו לכחילה כדי שלא לבוא לידי גניזה. [מרוז ז"ל האריך בזה להביא ראיות נשגבות לזה, וחבל...].

והנני בזה ידו דו"ש וש"ת בלוג"ח

שמעון גרינפעלד

סימן ג

לשמוע שיר וקול זמר, ודברים של רשות

בעזה"י ח"י ניסן תרפ"ט לפ"ק סעמיהאלי יע"א.

שוכ"ט לכבוד הלמירי הב' המופלג הי"ש כ"ה דוד יהודא פאלצאק נ"י בן גיסי אהובי הרב הגאון אב"ד דק"ק וואדקערט יע"א.

→ דאחדשה"ט על כי אמרת לי בעיר פעטט שנחון לכו ולכמה מאנשי דקהלכס לדעת חוות דעתי בענין הכלי הנתחדש בעתים הללו, אם מותר לישראל כשר להחזיק אותו בביתו, ולכן באתי בזה להודיע חו"ד על פי דין תוה"ק בענין זה, ואומר.

בי לדעתי יש בדיני תוה"ק ג' חלקים, והם חלק א' דבר המותר לגמרי כמו אכילה ושחיה ושניה ולבישה וכל הדומה לזה דברים הנזכרים לבריאת הגוף או לחיזוק הגוף או אפילו רק להנאה בעלמא, כיון שהגוף נהנה הישר נחור הוא רח דמחל מרות איננה

הייתי פוסק כשיטת הגידולי הקדש (בסימן רע"ב אות א) דלגנוז יריעה הוי כדיעבד ולכן די לסלק דף אחד.

ודבר זה יש להוכיח מגמרא מנחות (דף ל' ע"ב) במחלוקת רבי יהודה ור"י ורבי יצחק, בהטועה בשם דרבי יהודה סובר גורר אח מה שכתב ותולה מה שגרר וכותב השם על מקום הגרד, ורבי יוסי אומר אף תולין את השם, ורבי יצחק אף מוחק וכותב, ואם איתא דאין קפידא בגניזה, א"כ הרי אף לדידהו לכחילה אין לכתוב על הגרד ועל המחק, ועיין רש"י ב"מ וכותב אע"פ שאינו הדור כ"כ כגורר, וכן בתוד"ה רבי יוסי, דאינו הדור, א"כ למה מתירים בכיולא בזה, הו"ל למימר דכיון דכתיב ואנוהו יסלקו את היריעה ויכתוב על יריעה חדשה משום הידור מצוה, אלא וודאי שמע מינה דיש קפידא בגניזה ולכן אין להשגיח על הידור מצוה.

מה שהביא מעב"ח מדברי הספר חסידים (תתע"ט) שהתיר בגניזה, הנה אינו מבוחר בדבריו כלל דמיירי בספר תורה, ד"ל דלא מיירי אלא בספר בעלמא שאדם כותב חידושי תורה, וכחז דאם גוויס ליכא משום כל תשחית, אכל מדיני גניזה והורדה מקדושה לא מיירי.

והנה בשו"ת חתם סופר (חיו"ד סימן רנ"ו), בס"ח שנפקלו ב' עמודים מב' יריעות שהם בנות ג' ג' עמודים, והסופר רוצה להשאיר ב' עמודים הישנים ולכתוב יריעה בת ד' עמודים, אם כדי שלא להביא ב' עמודים כשרים לידי גניזה אם מיחשב כדיעבד ויהא כשר, כמו שמכשיר הטו"ז (סימן רע"ב סק"ד) יריעה בת ב' עמודים, וכחז החלקת מחוקק (סימן קכ"ה סק"ח) לחלק בין גט לתפילין, דבגט אין להפריד בין הדבוקים משום דיכולין לכתוב גט אחר ולגנוז גט הראשון, משא"כ תפילין כיון דיהי' לריכס גניזה מחשב דיעבד, וא"כ מוכח מזה דבעניני קדושה מחשב בגניזה דיעבד, ומחלק החתם סופר דשאני החס בגט דהוי ספק פלוגתא דאיכא דס"ל דהו"ל חק תוכות ולכן לכחילה חיישינן להו, שפיר סמכו שלא לגנוז, משא"כ לגנוז שמות הקדושים [בפירוד בין הדבקים] סמיכין ארוז הפוסקים דלא הוי חק תוכות כדי שלא לגנוז, משא"כ בהנך דידן גבי ס"ת דלא מספיקא

ח"ק תשע"ו

→ ולדעת נראה מזה דמי שצריך הדבר לפרנסה כגון מי שידוע היטב לנגן על כלי זמר והוא מפרנס את עצמו על ידי שהולך לבתי שרים ומנגן לפניהם בשכר ומוזה מפרנס את עצמו צודאי מותר, ואין בזה משום מושב לנים, ועיין בפרי מגדים (או"ח סימן תקנ"א) אשל אברהם סק"י) מוצא בשו"ת מהר"ם שיק חלק יו"ד (סימן שס"ח) דמתיר אפילו לנגן בימים שבין ר"ח אב לבין תשעה באב, כיון שהוא לצורך פרנסתו, מוכח מדבריו ג"כ דכל שכן דאין בזה איסור משום בתי ערטיאות, וכיון דכנהאי גוונא מותר נראה וודאי דהה"ד למי שהוא צריך להפיג צערו והדומה לו, ואינו אסור אלא למי שהולך לתענוג בעלמא.

→ וגדולה מזו ראיתי עכשיו במכתב נדפס בקובץ ונקרא "איגרות סופרים" ושם במכתב ג' נדפס מכתב מהחכם סופר ז"ל שכתב לאחד אודות השחוק בקוויטלעך שאין להרעיש על המון שעוסקים בזה משום דאוחס שאינם צעלי תורה, אם הולכים בטל לגמרי עושים על פי רוב עבירות חמורות יותר כמו לשון הרע ורכילות ויציב פה ובאים לידי מחלוקת, ומוטב שיחשקו בשחוק קוויטלעך ממה שיחשקו בעבירות הללו, ורק על התלמידי חכמים שלעת הפנאי עוסקים בתורה רק עליהם יש להרעיש ביותר אם יתעסקו בשחוק קוויטלעך עכ"ד. ונהניתי מאוד כי גם אני חשבתי ככך וזו רק יראתי לאומרה ועכשיו שמלאחי לגברא רבה שאומר כן נהניתי.

והשתא לפי הנ"ל צענין הכלי, אי אפשר להחליט בזה איסור דלצורך צודאי מותר בין לורך פרנסה בין לורך ענין אחר, כגון לפעמים לשמוע שיר בעלמא להפיג צערו שיש לו עגמת נפש מאיזה דבר שהוא שכיח בעוה"ר בעתים הללו, ולפי הנ"ל מסביר החכם סופר ז"ל אם כן אפילו בפשיטות אין להרעיש דטוב יותר לשמוע דברי ביטול הללו מלדבר לשה"ר ורכילות ושאר דברים אסורים, ומצואר בגמרא כתובות פרק אעפ"י (דף נ"ט ע"ב) דבטלה מציאה לידי זימה ולידי שיעמום ונפסק באב"ע" (סימן פ') סעיף ב', וכל זה לנשים ועמי הארץ דבלאו הכי אין עוסקים בתורה, ועיקר חומר האיסור הוא לכן תורה שיש לו יכולת לעסוק בתורה, פשיטא דהוא בכלל מה דאמר

צדיקים ממעטים גם מזה, דהיינו מדבר שהוא רק להנאה בעלמא ואין בו בריאות לגוף כמו דאמרין סעודה שהנאתך בה משוך ירך הימנה, ובתשצ"ן למהר"ם מרט"צ מציא חנא דבי אליהו (פרק כ"ו) האומר עד שיתפלל האדם שיכנסו דברי תורה לתוך מעיו יתפלל שלא יכנסו אכילה ושתייה יתירה לתוך מעיו, וכן מצואר בשם האר"י ז"ל דכל הנאה שבמי החול ואין בהנאה בו חיזוק לבריאת גופו יש להסטרף אחרת חלק בה.

← (ב) חלק ב. דבר האסור לגמרי כמו אכילת איסור כנבילות וטריפות וערלה וכלאי הכרס או בזמן האסור כמו ביום הכפורים או חמץ בפסח וכן לעשות מלאכה האסורה או בזמן האסור כמו בשבת ויום טוב, וכן לבישה האסורה כשעטנו, ודברים האלו אסורים לחלוטין אפילו כשיש תועלת לאדם העושה אותם כגון מי שצריך ללבוש שעטנו בשביל הקור וכדומה לו לעשות מלאכה בשבת ויום טוב לצורך פרנסתו שאין לו מה לאכול, אפילו הכי אסור זולת במקום פקוח נפש ממש, ובאיסור דרבנן יש פלוגתא וחילוקי דינים אי צעין גם כן שיהיה פקוח נפש ממש או מותר אפילו במקום חולה שאינו פקוח נפש, ועל כל פנים דברים הללו אסורים בכל עת ולכל אדם אף במקום לורך גדול.

← (ג) חלק ג. דברים שאסורים גם כן אבל מכל מקום אין איסורם שיה' לחלק הב', רק במקום לורך כגון מי שצריך לפרנסה או לורך דבר אחר כגון לורך רפואה קצת הם מותרים, והוא כגון לשמוע קול זמר או לראות דבר שחוק והיחול מצואר בע"ז (דף ח"י ע"ב) וז"ל, תנו רבנן ההולך לאיטדינין פירש רש"י מקום שמנגחין את השור ולכרקים פירש רש"י מצור ועושין שם שחוק וליגנות וכו' הרי זה מושב לנים ועליהם אמר הכתוב אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים וגו' כי אם בתורת ד' חפצו, הא למדת שדברים הללו מציאין את האדם לידי ביטול תורה, ועיין שם בגמרא אח"כ שמציא דרש רבי שמעון כן פוי שלא לילך לטריטאות ולקרקסאות של עכו"ם גם כן מטעם הנ"ל דהוי מושב לנים, ונראה מדברי ש"ס הללו דעיקר האיסור של מושב לנים הוא שהוא ביטול תורה.

בגמרא ע"ז (דף י"ח ע"ב) הנ"ל, דטרטיות וקרקסיות והדומה להן דצרי שחוק מביא לידי ביטול חורה, ובוודאי ח"ח ההולך לשמוע עושה איסור כנ"ל, אבל לנשים וע"ה אין איסור כנ"ל, ואפילו לשמוע חדשות מעיירות גדולות ושער התבואה והפירות, לח"ח שיכול לעסוק בחורה איכא איסור ביטול חורה ומושג לנים, והיינו לשמוע דבר שאינו נכרך לו לנורף פרנסתו או לנורף אחר, אבל לנשים וע"ה, לדעתי אין לאסור להם בהחלט ומוטב שישמעו דברים בטלים כאלו ממה שילכו בעצמם לבתי טרטיאות וקרקסיות שיש שם מערבות אנשים ונשים והרבה נשים בלי מלבושי לניעות, ומלבד זה כתיב (תהלים ק"ו, ל"ה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, לכן בוודאי יש לח"ח להתרחק מזה ומכל הדומה לו, אבל אין להרעיש על נשים וע"ה, בפרט במקום שיש לחוש על עבירות גדולות יותר טוב שיבלעו זמנם בדברים אלו וכמש"כ החת"ס ז"ל במכתבו, והן יראת ד' היא חכמה, יש לדון בזה לפי האיש השואל ולפי הזמן ולפי המקום, ודי לחכימא. (ועיין בשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן קכ"ה מש"כ מרן ז"ל בזה).

והנני בזה רבך הדו"ש וש"ת

שמעון גרינפעלד

סימן ד

משרפות י"ש שעומד טחון לתהום וצדיכים לעבוד גם בש"ק

בעזה"י יום ב' דסליחות תרפ"ט לפ"ק סעמיהאלי יע"א.

כוח"ט ושוב"ט לכבוד ידידי הרב המאוה"ג החו"ב וכו' בקש"ת מו"ה שמואל דוד הלוי ג"י יונגרייז אב"ד דק"ק ניר מעדיאש יע"א.

אחדשה"ש. בדבר שלתנו שאיש אחד שכן ברענערייא (משרפות י"ש) מישראלים מומרים לחלל שבתות, וס' אי אפשר בלי עבודה גם בשבת. וגם

בחגאות של אומות העולם מוכרחים לבשל עפ"י היתר מערכאות יען שאי אפשר באופן אחר, ולכן שואל האיש שינתן לו איזה היתר על שבת ויו"ט, וכחז מעכ"ח שהברענערייא (הבית מרושע של משרפות י"ש) עומד מסוך לתחום עכמו"ד.

והנה האמת אגיד. שאם לא הי' כאן אלא חשש איסור של מראית עין, אפשר הייתי מנדד להקל ולדמותו למכס המבואר (בסימן רמ"ד סעיף ו) שמביא גם מעכ"ח לומר דבהפסד מרובה אין לחוש על מראית עין, היינו הפסד כללי כהאי דיפסיד כל העסק, ואף שכתבו האחרונים דאין לנו רשות לדמות דבר אחר למכס. מכל מקום אפשר מחמת דוחק הפרנסה בעוה"ר בזה"ו אם עי"ז יפסיד הישראל כל העסק ולא יהי' יכול להחזיק העסק אף בימי החול, אפשר לשחוק אם האיש השוכר הנ"ל ידמה הדבר למכס.

אבל באמת לדעתי יש כאן חשש גדול שהנ"ל אסור מן הדין, משום דאפילו יעשה כמו שכתב מעכ"ח דלהמאשיניסט (הבעל מלאכה) יהי' עשרה פראצענט (אחוזים) מן העסק, וא"כ יהי' שייך לומר דהמאשיניסט (דהבעל מלאכה) הערל אדעתיה דנפשי' כמו שמוחר מהאי טעמא באריסות שדה קעביד, כפימין רמ"ג וכן בשותפות, מכל מקום כל זה אינו מועיל אלא באם העכו"ם עושה מדעת עצמו מלאכה בשבתות ויו"ט או מותר באריסות ושותפות, ואין הישראל מחויב למחות בו וליקח ממנו השדה או העסק ויחדול מהיות שותף עמו מטעם הנ"ל דהעכו"ם אדעתי' דנפשיה קעביד. אבל הא פשיטא דאסור להישראל לומר להעכו"ם, אני נתן לך שדה שלי באריסות כדי שתרוש ותזרע בשבת, וכן לדעתי פשיטא דאסור להישראל לומר לעכו"ם אני משתתף עמך בעסק זה כדי שתעבוד אהה בו בשבת.

ואע"ג דמבואר (בסימן ש"ז סעיף כ"א) דמותר לומר לעכו"ם בשבת עשה מלאכתך, והוא מפורש במכילתא (פסחא ט') מובא ברמב"ן על התורה בפרשת בא (שמות י"ב, ט"ו) ובגמרא (בב"מ דף ז' ע"א) גבי אמירה לעכו"ם חסום פי פתי ודוש בזה, מכל מקום הני מילי במלאכה שהוא של

עש"ו

עמ"י

בינ"ו

זרח בחושך אור לישראל

זרח בחושך אור לישראל

ספר

אור לציון

תשובות ג'

כולל תשובות, פסקי הלכות, וחקרי דינים
לפי סדר השו"ע, בהלכות:
ראש חודש, פסח, ספירת העומר, יום טוב,
חול המועד, תעניות (או"ח תי"ז - תקס"ח)

משיעוריו וכתביו של רבינו הגדול שר התורה עמוד
ההוראה הגאון האמיתי מרן ראש הישיבה
רבינו **בן ציון אבא שאול** זללה"ה
ראש ישיבת "פורת יוסף" ירושלים

יו"ל ע"י המכון שעל יד
הישיבה הגדולה "אור לציון"
פה עיה"ק ירושלים ת"ו

שנת יצו ה' את הברכה (תשס"ה) לפ"ק

ב. שאלה. האם מותר לנגן או לשמוע נגינות מכלי שיר בימי בין המצרים.

תשובה. לכתחילה יש להמנע מלשמוע נגינות מכלי שיר במשך כל השנה, אולם אף המיקל לשמוע נגינות במשך השנה, אין לו לשמוע נגינות מיום שבעה עשר בתמוז עד לאחר תשעה באב, ואף אם סובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש, אלא אם כן סובל מדכאון, שרשאי לשמוע עד ראש חודש אב. וחולה עצבים מותר לו לשמוע כלי שיר אפילו ביום תשעה באב. ואין לנגן בימים אלו אף כשכוונתו לשם לימוד ותירגול נגינה. ושירה בפה מותרת. ומכל מקום לכתחילה יש להמנע מלשיר בפה מראש חודש אב עד תשעה באב. ל

ג. שאלה. האם אפשר לברך ברכת שהחיינו בימי בין המצרים.

תשובה. אין לברך ברכת שהחיינו בימי בין המצרים על פירות ובגדים חדשים וכדומה. ואף לא בשבתות שבימים אלו. ואף כליל שבעה עשר בתמוז אין לברך ברכת שהחיינו. ואין לברך עד לאחר

להמנע מלתרגל בימים אלו. וראה בכא"ח כפרשת דברים שם, ע"ש.

ואולם כל זה בניגון בכלי שיר, אבל שירה בפה מותרת לכתחילה במשך השנה, וכמו שנתבאר שם שרק על היין אסרו שירה בפה. ואף בימי בין המצרים אין לאסור שירה בפה. וראה גם בשדי חמד בפאת השדה מערכת בין המצרים סימן א' אות י' שכתב להתיר בזה, וע"ש כדבריו. ומכל מקום יש להמנע אף משירה בפה מראש חודש אב עד תשעה באב, שהרי משנכנס אב ממעטים בשמחה, וכמו שנתבאר לעיל. ל

ג. בשו"ע בסימן תקנ"א סעיף י"ז כתב, טוב ליהזר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה. וכתב הרמ"א שם, וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב, מותר לברך ולאכלו בין המצרים. ומקור דברי השו"ע הוא מדברי ספר חסידים סימן תת"מ כמבואר בב"י שם. ולשון ספר חסידים שם הוא, יש מהחסידים הראשונים שלא היו אוכלים פרי חדש בין י"ז בתמוז לתשעה באב, כי אמרו, איך נכרך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, והוא זמן פורענות. והנה מלשון מרן שכתב טוב להזהר משמע שאין זה אסור מעיקר הדין אלא שטוב להזהר. ומכל מקום המנהג שלא לברך ברכת שהחיינו בימי בין המצרים.

והנה במג"א שם ס"ק מ"ב הביא מש"כ המטה משה, שכשכתות שבתוך ימי בין המצרים אפשר לברך ברכת שהחיינו. וכן כתבו הכנה"ג והאליה רבה שם

כ. הנה נתבאר להלן פרק ל' תשובה ג', שאף שהמנהג להקל לשמוע נגינות במשך השנה, מכל מקום לכתחילה יש להמנע מכך אף בשירי קודש ואף בשמיעה מרשם קול (טייפ), אא"כ מי שסובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש, וכן ילדים קטנים או בנות אפילו גדולות. ואולם כל זה הוא בשמיעת כלי שיר במשך השנה, אבל בימים שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, שהם ימי בין המצרים, אף המקילים במשך השנה צריכים להחמיר שלא לשמוע נגינות מכלי שיר בימים אלו, שהרי המג"א בסימן תקנ"א ס"ק י' כתב שאין לעשות ריקודים ומחולות בימים אלו, וכן כתבו האחרונים. וראה גם בכא"ח פרשת דברים אות ה'. ובעיקר יש להזהר בזה מראש חודש אב, שהרי משנכנס אב ממעטין בשמחה, כמ"ש בשו"ע שם סעיף א', וכתב שם המג"א דהיינו שאין שמחים כלל, וא"כ ודאי שאין לשמוע נגינות מכלי שיר מראש חודש אב. ועל כן אף מי שסובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש, ולכן שומע נגינות במשך השנה, לא ישמע נגינות בימי בין המצרים. ורק אם סובל מדיכאון יש לו להקל לשמוע נגינות עד ראש חודש אב, שאז הוא עיקר הזמן שאין לשמוע בו נגינות. ואף ביום ראש חודש עצמו לא ישמע נגינות, אף שלענין בשר מקילים ביום ראש חודש עצמו וכמו שנתבאר להלן בפרק כ"ו תשובה ג'. ופשוט שחולה עצבים רשאי לשמוע נגינות בכל ימי בין המצרים, ואף ביום תשעה באב, כיון שיכול להסתכן אם ימנע עצמו מכך.

ראף מי שאינו מנגן לשם שמחה בעלמא, וכגון אלו הלומדות נגינה ומתרגלות תרגילי נגינה, שיש להן

בעזהש״ת

זה השער לד' צדיקים יבואו בו
שׁו"ת

מקדש ישראל

[והזמנים]

על הלכות המצויות

בימי בין המצרים ב' חלקים

ח"א. פסקי הלכות ח"ב. בירורי הלכות

מהדורת
אברהם פנחס
בערקאוויטש

כל אלה חוכרו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ת, שו"ת ויברך דוד ב"ח

ספר חינוך ישראל, ס' נשמת ישראל

שו"ת נשמת שבת ד' חלקים

שו"ת מקדש ישראל ח"ח

ושא"ס

מהדורה חדשה מורחבת

שנת תשע"ד לפ"ק

ברוקלין ניו.

לשם התעוררות, אלא לשם אויפגעלייגט-קייט.

מיהו בשבת המנהג לזמר כרגיל בכל השנה (ויש מקום להתיר אף למי שאינו רגיל בשאר כל ימות השנה דהוי בגדר מצוה), וכן בהלל בר"ח אב המנהג לזמר, ונראה דכמו כן נמי יש להקל בזמרה בפה בכל סעודת מצוה, כגון בסעודת בר מצוה, ובודאי בסעודת ברית מילה שמדקדקין לקיימו בשמחה, והמנהג לזמר פיוטים מסויימים בשעת הסעודה מותר גם בשבוע זו, ויש לדמותו למש"כ בשו"ת שארית שמחה (במברגר, סי' ט"ו) לענין ברי"מ בט"ב שאם המנהג לזמר בשעת הברית זמר מיוחד דמותר אף בת"ב עצמו, כל שכן בזה.

ואף בסעודת בר מצוה הנערך בהט' ימים הגם שלא מצינו מצוה לזמר בסעו"מ, רק לאכול הוא המצוה, מ"מ לפמש"כ המג"א משם הזוה"ק לעשות סעודה ביום הבר מצוה כיום שנכנס בו בנו לחופה, משמע שנוהג בו שמחה כיום כניסת בנו לחופה (וכן הערני הגרשז"ב ז"ל שנהג כן לפני חמיו הגר"א לייטנער ז"ל בסעודת בר מצוה של בנו), וכן ראיתי בס' אור לארבעה עשר (להגר"מ גראס, ע' קס"א) שמתיר שירה כפה בסעודת בר מצוה הנערכת בתשעת הימים, אבל מספק"ל לשיר (בפה) ברמ-קול כיון דשירה בכלי זה מעורר לריקודים, הוי טפי משירה בפה.

* * *

סימן כ"א-ג

שאלה - מהו לשמוע טע"פ של חזנות באלו הימים.

תשובה - יש להתיר בעת הצורך.

נראה דמותר לשמוע טע"פ של חזנות (אף אם יש בו קצת ליווי עם כלי שיר, כיון שאין עיקרו זמרה, וכל שכן לשמוע מפי חזן עצמו בלא שום שירה)

דחזנות אינו דבר של שמחה אלא דבר של עונג, ולא מצינו שנאסר עונג באלו הימים (ולכאורה אפילו בהט' ימים), ועוד שיש מקום לומר דאיסור של כלי שיר משום שמביא לידי ריקודין ומחולות, ובחזנות

לא שייך לגזור שעל ידי כך יבוא לידי מחולות וריקודין, וע' לעיל סי' י"ט מהערוה"ש ומנח"י ויש לחלק [ובפרט

לאותן המנהיגים אוטו"ס ונוסעים דרך ארוכה וחוששין (אף על צד רחוק) שמא יפול עליהם תרדימה שבשופי שיש להקל להן לשמוע חזנות כדי שלא יתעייף בהנהגת האוטו], ולא נראה לומר דמחמת שהוא על טע"פ זה משווייהו לכלי שיר, ודלא כחכ"א שר"ל כן, וכעת ראיתי בשו"ת אהל יששכר (סי' ל"ט) שמסכים לדעת השואל האוסר, מהמבואר שאבל ביב"ח אסור להתפלל לפני התיבה בשבת מחמת שיצטרך לנגן בשעת קדיש וכן אסור לו לומר שבע ברכות עיי"ש, מיהו יש לחלק דהם הטעם משום שהוא משמח את אחרים ע' ספרי נשמת ישראל ח"ב, ומסתבר דמותר בזה אפילו בהט' ימים.

אבל מן הראוי למנוע גם מזה, ועכ"פ בהט' ימים (ובפרט דכולם באים

כליווי כלי שיר) אם לא לעת הצורך [אב לו יושמעונו שיאזין לטע"פ'ס של דבו תורה, ובמקום דיעול ירקא ליעול בישר וד"ל], אבל בעת הצורך יש לומר דהליח מעט של כלי שיר הוא הנאה הבא ל לאדם בעל כרחו שהרי הוא אינו מכו לכך.

ופשוט שאם מנהיג אוטו באמצ הנהגתו מרגיש שחבלי שני נופלים עליו, והוא זקוק לדבר שיחזיק ער, שמותר לו אף לשמוע כלי שיר ממי שהוא ממש סכנת נפשות, ולכתחלה יבחו טע"פ של חזנות.

* * *

סימן כ"ב

שאלה - קטנים מהו שישמעו כז שיר בימי בין המצרים.

ומהו בהט' ימים.

תשובה - אם הגיעו לחינו אסורים, אבל בל

הגיעו לחינוך מותר עד ר"ח, וא בשום אופן אי אפשר להשכיבן להשקיטם בלאו הכי יש לדון להק לעולם. נראה דקטנים שאין להם דע להתאבל על ירושלים דמותר להניז לשמוע כלי שיר, וגיל חינוך בדיני ב המצרים הוא כשהקטן יודע ומבין מצו זו דהיינו להתאבל על ירושלים (כדקיי) בעלמא דגיל חינוך בכל דבר הוא כשיוז ומבין אותו הדבר וכדכתב המג"א לג קידוש שגיל החינוך כשיוזע ענין שנ

בליווי כלי שיר) אם לא לעת הצורך נאבל לו יושמעו שיאזין לטעי"פ'ס של דברי תורה, ובמקום דיעול ירקא ליעול בישראל וד"ל], אבל בעת הצורך יש לומר דהליווי מעט של כלי שיר. הוא הנאה הבא לו לאדם בעל כרחו שהרי הוא אינו מכוון לכך.

ופשוט שאם מנהיג אוטו באמצע הנהגתו מרגיש שחבלי שינה נופלים עליו, והוא זקוק לדבר שיחזיקנו ער, שמותר לו אף לשמוע כלי שיר ממש שהוא ממש סכנת נפשות, ולכתחלה יבחר טעי"פ של חזנות. L

* * *

סימן כ"ב

שאלה 74 - קטנים מהו שישמעו כלי שיר בימי בין המצרים.

ומהו בהט' ימים.

תשובה 75 - אם הגיעו לחינוך אסורים, אבל בלא

הגיעו לחינוך מותר עד ר"ח, ואם בשום אופן אי אפשר להשכיבן או להשקיטם בלאו הכי יש לדון להקל לעולם. נראה דקטנים שאין להם דעת להתאבל על ירושלים דמותר להניחן לשמוע כלי שיר, וגיל חינוך כדיני בין המצרים הוא כשהקטן יודע ומבין מצוה זו דהיינו להתאבל על ירושלים (כדקיי"ל בעלמא דגיל חינוך בכל דבר הוא כשיודע ומבין אותו הדבר וכדכתב המג"א לגבי קידוש שגיל החינוך כשיודע ענין שבת

וכו' ע' בדברינו בס' חינוך ישראל פרק א'), אבל קטנים שהגיעו לחינוך הנ"ל יש למונעם מזה, לפי מה שכתבנו בס' חינוך ישראל (פרק א' סי' ד' אות כ"ה) דאף על מנהגים שנתפשטו בכל תפוצות ישראל יש מצות חינוך, [ואף דבמנהגי הט' ימים מבואר בפוסקים דנוהג אף בקטני קטנים כדי שיהיה מזה עגמת נפש להגדולים כשיראו שגם הקטני קטנים הם בצער, גראה שאני הט' ימים שאז הוא תוקף ימי אבילות], ואין לאסור משום איסור ספיה (במה שהגדול מעריכו בשבילו) כיון שכל האיסור אינו אלא מנהג על כן לא חשיב ספי ליי איסור בידיים.

→ **ויל"ע** בקטנים (שהגיעו לגיל החינוך) שאין יכולים להשכיבן רק ע"י כלי שיר (או שכלא"ה יפריעו כל הבית) אי יש להקל לערוך לפניהם טעי"פ של ניגוני כלי שיר כדי להשכיבן, או כשהן בוכין הרבה ואי אפשר להשקיטם כי אם ע"י כלי שיר, וראיתי בס' אמת ליעקב משמיה דהגר"ר יעקב קאמינצקי ז"ל בנוגע מוסד של קטנים שקשה לנהל את פעולות המוסד מבלי להשמיע מוזיק"ק שיש להקל להם דומה להמבואר בס' חק"ס (מ"ב סק"ג) דזמרא של מושכי הספינות או מושכי הבקרים שרי, שאינו אלא לזרום במלאכתם עכ"ד, ויש לדחות הראיה משם דשם בעבדיתיה טרידי, ועוד דהתם עיקר האיסור שלא להרבות בשמחה, כמו שאסרו למלאות פיו שחוק בעוה"ז כמבואר בשו"ע שם (סי' חק"ס סעיף ה'), משא"כ באלו הימים שענין המניעה כדי "להתאבל" על חורבן ירושלים.

של
רד.
ני"פ
עם
שכן
(דה)
של
מים
שיש
שום
נות
ידי
ט
רט
יד
מא
קל
יי
מת
יר,
תי
ים
בל
נת
כן
הו
זח
ב,
פ
ם

סימון כ"ב-ב

שאלה - מהו לשמוע טעיפ"ס של ילדים (קינדער-טעיפ"ס), ומהו טעיפ"ס של שפ"ל (פלעי בלע"ז).

תשובה - אם עיקרו אינו ניגוני כלי שיר מותר (אף אם יש לו ליווי מועט של כלי שיר).

מסתבר דטעי"פ שעיקרו הוא הדיבורים והמעשיות שמספרים על הטעי"פ אף שיש לו ליווי של כלי שיר אינו נכלל בכלל האיסור, כל שבעיקר דעת בני אדם שמאזינים אליו אין כוונתם בשביל הנאת הכלי שיר רק כדי לשמוע תוכנו, וממילא אף במין טעי"פ שבין הפרקים יש קצת שיר על כלי שיר יש לדרון להקל, וכיוצא בזה כ' בס' שערים המצויינים בהלכה (סי' קכ"ו, לגבי לשמוע הראדיו בימי בין המצרים שבין החדשות ודברי מסחר משמיע שירים שאי אפשר לצמצם) והסכים עמו בזה בשו"ת שבט הלוי (חאו"ח סי' ס"ט) [ובנידון הנ"ל יש עוד צד קילא לפמש"כ בס' אשל אברהם (בוטשאטש, סוס"י תקנ"ב) להתיר לשמוע כלי זמר דגויים המטרידן, ואין על ידיהם שום התעוררות שמחה (ומתיר אף להיות אצל ריקודין ומחולות של גויים (ביריד) שזה אינו מעורר שמחה לבני ישראל דכ' אל תשמח אל גיל כעמים), ובאמת גם בניגוני טעיפ"ס של ילדים כמה פעמים הם מטרידין להגדולים ומותר בלא"ה לסברת הא"א הנ"ל].

ל * * *

מ"מ נראה להתיר מטעם אחר אם הם בוכים ואינו יכול להשקיטם רק ע"י זמרה דכלי שיר, או שאי אפשר להשכיבן בלא זמרה דבכה"ג הוא בכלל צרכי קטנים דמבואר בשו"ע הלכות שבת (סי' רע"ו וסי' שכ"ח) דצרכי קטנים חשיב כצרכי חולה הכולל כל הגוף (שנפל למשכב) [וע' בדברינו בשו"ת נשמת שבת ח"ה סי' תס"ט מה שכתבנו בזה, ועיי"ש הגיל עד מתי אומרים גבייהו דצרכיהם חשיבי כצרכי חולה] ומבואר בפוסקים דחולה מותר לו לשמוע כלי שיר באלו הימים (ואפילו בהט' ימים), ושוב יש לדרון שהגם שנמצא בבית גם גדולים שגם הם ישמעו הזמרה דאעפ"כ מותר מטעם דהוי ליה הנאה הבא לו לאדם בעל כרחו, ועוד דכיון שאי אפשר בלאו הכי גם זה עצמו נכלל בכלל ההיתר של צרכי חולה (שאינן לחייב את בני הבית לעזוב את הבית כעין המבואר בשו"ע או"ח סי' רע"ו לגבי עכו"ם שהדליק נר לצורך ישראל בביתו של הישראל). אלא שידקדק שלא ישמע הקול זמר הרוצה שלא ישמע הקול זמר החוצה שלא יהא זלזול באבילות של חורבן בית מקדשינו וכש"כ ממש"פ הפוסקים שלא לכבס בגדי קטנים בפרהסיא (הגר"ש"ב).

מיהו לכתחלה ישתדל להשמיען טעי"פ שרק מזמרין בעל פה (שאינן עיקרו "כלי שיר") [ועשו"ת ויכרך דוד ח"א סי' ס"ה].

ל

* * *

סימון כ"ג

שאלה - מהו לעשות התו (עקסערסייז) ביחד קבוצת אנשים, ומהו במקום ש שם זמרה (מוזיק) ע"י טעיפ"ס שיר.

תשובה - סתם התעמלות (וראוי למנוע בו אנשים כשהוא רק לשם בילוי ואם הוא ע"י מוזיק אסור, א כשיש הכרח לכך מצד רפואו אפשר בלא"ה. מדינא אין איס בהט' ימים, ודמי לטיול דמותר הימים (מלבד בערב ט"ב אחר ובת"ב), ובפרט אם הוא לצורך הגוף (וקשה לו לעשותו בעצמו עיי"כ לידי שעמום).

מיהו אם הוא רק לשם בילוי ה למנוע שמא יבואו עיי"נ שחוק והיתול (ובפרט בהט' דממעטין בהם בשמחה) ודומך שמצינו דאסור לאבל לצאת לדרך שבאים עיי"כ לשחוק.

ואם יש מוזיק פשיטא לאיסור אפ כוונתו בשביל בריאות (עכ"ז ימים) כיון שיכולין לעשותו בביו מוזיק, וגם שיכולין לדלג על ימי מלבד אם לפי הרופא הוא הנ לעשותו בכל יום ויום ממש ואי לעשותו בלא מוזיק (שהעקס נעשית רק עם חברה).

ומי"ז בתמוז עד ר"ח אב יש אפילו עם מוזיק

סימן כ"ג

שאלה - מהו לעשות התעמלות (עקסערסייז) ביחד עם קבוצת אנשים, ומהו במקום ששומעין שם זמרה (מוזיק) ע"י טעיף של כלי שיר.

תשובה - סתם התעמלות מותר (וראוי למנוע בחבורת

אנשים כשהוא רק לשם בילוי הזמן) ואם הוא ע"י מוזיק אסור, אם לא כשיש הכרח לכך מצד רפואה, ואי אפשר בלא"ה. מדינא אין איסור אף בהט' ימים, ודמי לטיול דמותר באלו הימים (מלבד כערב ט"ב אחר חצות ובת"ב), ובפרט אם הוא לצורך בריאות הגוף (וקשה לו לעשותו בעצמו שבאים ע"כ לידי שעמום).

מיהו אם הוא רק לשם בילוי הזמן יש למנוע שמא יבואו ע"כ לידי שחוק והיתול (ובפרט בהט' ימים דממעטין בהם בשמחה) ודומה למה שמצינו דאסור לאבל לצאת לדרך משום שבאים ע"כ לשחוק.

ואם יש מוזיק פשיטא לאיסור אפילו אם כוונתו בשביל בריאות (עכ"פ בהט' ימים) כיון שיכולין לעשותו בביתו בלא מוזיק, וגם שיכולין לדלג על ימים אלו, מלבד אם לפי הרופא הוא הכרח לו לעשותו בכל יום ויום ממש ואי אפשר לעשותו בלא מוזיק (שהעקסערסייז נעשית רק עם חברה).

ומי"ז בתמוז עד ר"ח אב יש שמתיר אפילו עם מוזיק (כשהוא

לבריאות) משום דלפי המצב לא שייך שם לבוא לידי ריקודין ומחולות, ולא נראה לפמשי"כ למעלה דאיסור כלי שיר אינו רק מחמת גזירת ריקודין ומחולות, אלא איסור עצמי משום שמחה יתירה.

* * *

סימן כ"ד

שאלה - מי שפרנסתו לנגן על שמחות ותועלת גדול לצורך פרנסתו שיתרגל יותר ויותר באימון ותנועות ידיו בשעת הניגון אי מותר לעשות זה בבין המצרים, ומהו בהט' ימים.

מי שפרנסתו לנגן על שמחות ותועלת גדול לצורך פרנסתו שילמוד ניגונים חדשים אי מותר לו להתרגל לנגן ניגונים חדשים בבין המצרים (שבכל השנה אין לו זמן מוכשר לכך מפני ריבוי ההזמנות).

ומהו ללמד לאחרים לנגן באלו הימים.

תשובה - בכה"ג אין להתיר. כי בפמ"ג דישראל שפרנסתו לזמר בכלי זמר אצל גויים (כבית המשתה שלהם) דשפיר דמי דכדי פרנסתו שפיר שרי, והוכא ג"כ להלכה במ"ב (בכה"ל סעיף א', ד"ה ממעטים), והנה מדברי המ"ב שם משמע דמותר אפילו בהט' ימים (שכתבו על ההלכה שמר"ח אב ממעטין בשמחה), אמנם בס' כף החיים (סקמ"א) מדייק מלשון הפמ"ג שאינו

מתיר רק עד ר"ח (שלאחר שכי' הפמ"ג כנ"ל סיים עלה דמיהת ב"ז בתמוז ובעשרה בטבת יש להחמיר בדאפשר כמו מר"ח עד התענית, משמע דמר"ח עד התענית אסור), ושכן כתב בהדיא בקיצור שו"ע (סי' קכ"ב ס"א) ובס' בן איש חי (ש"א פ' דברים אות ה'), ומאחר שכן מפורש באחרונים הנ"ל הכי נקטינן לאיסור בהט' ימים.

ובנוגע שאלתנו נראה להחמיר שאף הפמ"ג לא התיר אלא כשזה פרנסתו היומית, משא"כ נידונינו, ויותר מזה כי בכך איש חי הנ"ל דאפילו בשביל פרנסתו אינו מותר אלא כשאין לו מה לאכול, אבל בלא"ה הולכין בעד שכרם אין רואין סימן ברכה.

ואגב ראיתי מי שמיקל למי שרגיל תמיד בשעת עבודתו לשמוע שירים ואם לא ישמע לא יוכל לעבוד שמותר לו לשמוע גם באלו הימים (עד ראש חודש) דחשיב לצורך פרנסתו, ועוד שאין כוונתו לשם שמחה אלא בשביל עבודתו וכו' (עשו"ת שבה"ק ח"ה סי' צ"ט), ולענין לא ניתן להאמר כלל, מאחר שאין הכלי שיר מקור פרנסתו (אלא הוא רק אמצעי רחוקה) גם עלול שאחרים ישמעו וילמדו להקל בכל ענין, אלא יסתדר באלו הימים בשמיעת טע"פ של חזנות וכדומה.

ובנוגע ללמד לאחרים לנגן באלו הימים ע' בס' כף החיים (סקמ"א).. ובס' מועד לכל חי (י-יט).. ובשו"ת אגר"מ (או"ח ח"ג סי' פ"ז)..

L

* * *

סימן כ"ה

שאלה - צילצל על הטעלעפאן וְאמרו לו להמתין (עד שיתפנו) וכינתיים שומעין שם טע"פ של כלי שיר (או הראדיא ובתוך הדברים מזמרים בכלי שיר) אי אסור לו לשמוע (או מחוייב לנתק קשר הטעלעפאן).

תשובה - ליכא איסור. נראה דאי"צ לנתק הקשר מאחר שאינו מכונן לשמוע הניגונים ונעשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' שס"ח) לענין אבל שאסור במיני שמחה שאסור אף שאינו מכונן לשם שמחה כמו שמה"ט אסור ליכנס לבית החופה בשעה שעומדים שם במזמוטי חתן וכלה, והטעם כי שם דהרואה סובר שמכונן לשמחה ואיכא בזיון להמת עיי"ש, ודבר זה לא שייך כה"ג שאין חשדא שהכל יודעים שאין מכונים להזמר ששומעים כאמצע החדשות).

מיהו יהודי העורך טע"פ של ניגונים שהמצלצלים איליו ישמעו ניגונים ישתדל להחליף הטע"פ בימים אלו שלא עם ניגונים (כל שגם יהודים מצלצלים איליו).

L * * *

סימן כ"ו

שאלה - היה נישואין לפני י"ז בתמוז ושבעת ימי משתה נמשכין לתוך ימי המצרים מהו לזמר

בכלי זמר בסעודת השבע נ שבתוך ימי המצרים, ומהו ל ריקודים ומחולות, ואת"ל לו: מהו לשיר זמרה בפה.

תשובה - זמרה בפה מותר שבעת ימי המ

ובכלי שיר אסור, ובנוגע רי ומחולות יש מחלוקת, ויש המת כלי שיר, ונראה להחמיר [כל כליל אור ליום י"ז תמוז], ה פשוט (שמסבכים במחול) ו נראה דזמרה בפה ודאי דמותר, ו שלא במקום מצוה לא ברירא ו (ובמקום אחר כתבנו מזה) על כן במקום מצוה (דמצוה לשמח החו"ע כל שבעת ימי משתה) יש להת

ובנוגע ריקודים ומחולות ג"כ יש וראיתי שנחלקו כזה הנ

שבס' מועדים וזמנים (ח"ח סי' ושו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' מתירים, וכ"כ בשו"ת להורות נת סי' מ"ט) כיון שמצוה לשמח ובשו"ת מקדש ישראל (על עני הספירה, סי' ע"ד) הבאנו להיות משמיה דהגה"ק ר' משה אריה פריי אב"ד ירושלים עיה"ק ת"ו (עיי"ש שבעת ימי המשתה מן חתונה ע כל"ג בעומר) שמותר מאחר שה התחיל מקודם רק שנמשכה לאלו מותר לגמור השמחה (שמעתי מה" עקשטיין נ"י, ואמר שלאחר זמן צ שאם אינו נחוצ לא יקילו כזה שתמוה בעיני בני"א), אבל בשו"ו הלוי (ח"ג סי' קנ"ז) אוסר ו

ספר

כל המתאבל עליה

דיני בין המצרים

ע"פ מנהג אשכנז ועדות המזרח

ערוכים על הסדר:
החל במקורות חז"ל
דרך ראשונים ואחרונים
עד פוסקי זמנינו

חובר ע"י

יוסף מרדכי פאק

מח"ס ואני אברכם, בסוכות תשבו,
ימי הלל והודאה, ימי משתה ושמחה

פעיה"ק ירושלים ת"ו

תשע"ג

3. א' שנמצא ו

4. הלומדים נג
בימי בין המצרי

פאנאגראף כדי להנ
בשו"ת משנה הלכות
שתז"ל לא גזרו רק
גזרו.

ראה גם שבט הלו
עצבונו שהוא בגדר
אולם לדעת האור
מחוסר מנוחת הנפ
לשמוע נגינות בכל
[אולם, צ"ע למה הו
לשמחה].

9. א) כשנמצא במ
ספירת העומר לגבי
אך יזהר שלא להגרו

ב) הנוסע באוטו
לאטום אוזניו, שחז'
ג) לשמוע מוזיקו
נוכח במקום שמשמ
ד) ניגוני טלפון
שאפשר לדבר המכ
תורה].

ה) צליל ומנגינה
שהרי אין הצליל מי
והנהגות עמ' 6.

ו) לשמוע מוזיקו
עובד הוא צריך לשו
מותר לו לשמוע שיר

ז) לשמוע מוזיקו
הנהיגה לכאורה פש
(אשרי האיש סח, ז).

10. המועד לכל חי וי
לא ילמדו כ"א מהני
[מא].

ולדעת האור לציון
נגינה.

1. לקטנים: לדעת הפוסקים גם לקטנים יש להחמיר בשמיעת מוזיקה.⁷

2. לחולה או לא' במצב עצבות: מצאנו בפוסקים שאם המטרה אינה לשמוח אלא להפיג בדידות או פחדים מותר לשמוע מוזיקה בבין המצרים.⁸

גם לדעת שבט הלוי (ח, קכז:ב) טייפ הוא כלי שיר גמור בענין שמיעת ניגונים מקלטת בימי המצרים (וגם לכל השנה). ואפילו אם הטייפ נעשה משירה בפה נהפך לכלי שיר.

וכ"כ בשם הגרשז"א, ששמיעת קלטות נראה ודאי שדינה ממש כשמיעת כלי זמר לענין זה ואסור [הליכות שלמה פי"ד הערה ד]. ועוד כתב שם (יד, ג) השירה שנוהגין בה איסור בימי המצרים אינה אלא מסוג השירים המעוררים לריקוד. [ואין חילוק בזה בין שירה בכלי לשירה בפה, אך לענין שמיעת פרקי חזנות מפי חזן, אין הדבר ברור לאיסור. ומ"מ נכון להמנע בימים אלו אף משמיעת שירים שאינם מביאים לריקוד, ואפילו קטעי חזנות וכו' (שם הערה ה)].

וכמו כן כתוב שם בדיני ספירת העומר (יא, יד) שהגרשז"א פסק ששירה המרוממת את האדם אך אינה מביאתו לריקוד ומחול, מותרת. ובהערה כב שם כתב שמותר לשמוע נגינות "קלאסיות". ומ"מ הוסיף דאין לנהוג היתר בזה בשופי, דסו"ס נהגו במיעוט שמחה בימים אלו, ורק כשקיימת סיבה לכך יש להתיר. [ובאמת כן מבואר באשל אברהם (סו"ס תקנב) שכותב שכלי נגינה אסור רק אם ע"י יש התעוררות שמחה].

גם מביאים בשם הגריש"א זצ"ל שקלטות של מקהלה המזמרים ללא תזמורת, אם יש נעימות בשירה זו, הרי זה נכלל באיסור שלא לזמר (הליכות והנהגות עמ' 6). וכ"כ בספר חוט שני (שבת ח"ד עמ' שעט) לגבי ספירת העומר שטייפ המשמיע שיר בפה אף בלא תזמורת אסור.

7. האג"מ (או"ח ד, כא:ד) כותב שיש להחמיר בשמיעת מוזיקה בזמרא דמנא גם לקטנים שהגיעו לחינוך מאחר שאבילות דרבים היא. ראה עוד בתשובותיו ביו"ד (א, רכד עמ' תנה) שלדעתו על אף שאין חינוך באבילות, מ"מ בת"ב שהוא אבילות דרבים, מצאנו כמה דברים שמחמירים בו יותר מאבילות דקרובים. ולכן נראה לאסור מדין חינוך בדיני ת"ב ובדיני ביהמ"צ לקטנים שהגיעו לחינוך.

בספר חוט שני להגרנ"ק שליט"א (חלק שבת ב-ג עמ' שכה) כתוב: אסור לשיר שירים בביהמ"צ אף בגני ילדים, ודוקא שיר המביא לידי שמחה. אבל סתם שירים מותר. משמע שגם בילדים שלא הגיעו לחינוך יש להחמיר. [ואילו לגבי ימי ספירת העומר (שם ח"ד עמ' שעט) הוא כותב שגננת שמנגנת בגן א"א לאסור, דהקטנים לא הגיעו לחינוך, והיא עצמה אין לה שמחה אלא שעושה מלאכתה].

ובהליכות שלמה בדיני ספירת העומר (פי"א הערה 53) מביא בשם הגרשז"א שקלטות סיפורים לילדים אף אם משולבים בהם מעט שירים אין חשש בשמיעתן.

8. הגרשז"א הורה כמה פעמים להקל בשמיעת קלטות אם המטרה היא רק להפיג בדידות או פחדים, כגון באשה אלמנה השוה לבדה בבית וכדו'. וכן הורה לאלמנה ב"ב חדשי אבילות על אביה (הליכות שלמה פי"ד הערה 8). ועוד כתב (שם בדיני ספירת העומר פי"א הערה 54) שפעם הורה להתיר נגינה בכלי פסנתר בבית חולנית כדי לחזק רוחה. בהטעימו: אטו גרע מחטטין שהתירו לסוד ראשו מפני שאין זה לשם תענוג, וה"נ הרי אין המטרה לשמחה. אלא להקל מעליה הפחד.

וכן לגבי האיסור של זמרה משום זכר לחורבן. מצאנו בפוסקים שהקילו משום עצבות. בשו"ת מהרש"ג (ב, קכה) כותב שמי שהוא עלול בטבעו לבא לדי עצבות, ורוצה לשמוע מזמורים דרך

- 3. א' שנמצא במקום או במצב שמוכרח לשמוע מוזיקה: ראה בהערות⁹.
- 4. הלומדים נגינה: נפסק באחרונים שיש להמנע מללמוד ומללמד מוזיקה בימי בין המצרים¹⁰. אולם אם זה לפרנסתו או שכרוך בזה הפסד ממון יש

פאנאגראף כדי להפיג צערות, בודאי אינו עובר על איסור "דעשאוני בניך ככנור". וכן הובא בשו"ת משנה הלכות ו, קו) שנשאל אי מותר לשמוע נגונים מתקליטים למי שהוא עצבני. והשיב, שחז"ל לא גזרו רק זמרה לשם תענוג ושחוק המביאה לידי קלות ראש, אבל לשם רפואה לא גזרו.

ראה גם שבט הלוי ו, סט, ח, קכזב) שמלמד זכות על השומעים כלי שיר כל השנה כדי לפקח עצבונו שהוא בגדר מצוה.

אולם לדעת האור לציון וכה, ב) אין לשמוע נגינות בבין המצרים אף אם סובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש, אא"כ סובל מדכאון. ובהערה שם מוסיף: ופשוט שחולה עצבים רשאי לשמוע נגינות בכל ימי בין המצרים ואף ביום ת"ב כיון שיכול להסתכן אם ימנע עצמו מכך. [אולם, צ"ע למה הוא אוסר גם למי שסובל לעצבות, שהלא הוא שומע לנגינות בתור רפואה ולא לשמחה].

9. א) **כשנמצא במקום שמפעילים שם קלטות של מוזיקה:** מביאים בשם הגרשז"א בניני ספירת העומר לגבי א' שמשפחתו מפעילים קלטות שירה, שודאי א"צ לצאת מן הבית בשל כך, אך יזהר שלא להגרר להשתתף בשירה [הליכות שלמה (פי"א הערה 51)].

ב) **הנוסע באוטובוס ושומע קלטות של שירים:** מביאים בשם הגר"ח ק שליט"א שא"צ לאטום אוזניו, שחז"ל לא אסרו הנאה הבאה בע"כ (נחמת ישראל ג, ט).

ג) **לשמוע מוזיקה כדבר צדדי באיזה אירוע:** מביאים בשם הגרמ"פ שעד ר"ח מותר להיות נוכח במקום שמשמיעים מוזיקה כשהיא טפילה לאיזה אירוע מרכזי (מועדי ישורון עמ' 128).

ד) **ניגוני טלפון מרכזיה:** מביאים בפסקי הגריש"א זצ"ל לגבי ניגוני טלפון מרכזיה שעד שאפשר לדבר המכשיר משמיע ניגונים, שלא צריך להשתדל להפסיק את הניגונים ומבקשי תורה).

ה) **צליל ומנגינה של מכשיר סלולרי:** בשם הגריש"א זצ"ל מובא שאין בזה משום איסור, שהרי אין הצליל מיועד לשמחה. אמנם אם אפשר להחליף את הצליל ראוי לעשות כן (הליכות והנהגות עמ' 16).

ו) **לשמוע מוזיקה כשעובדים:** מביאים בשם הגר"נ קרליץ שליט"א שמי שרגיל שכשהוא עובד הוא צריך לשמוע שירים וכדו', ואם הוא לא ישמע, הוא לא יכול לעבוד. לכדי פרנסתו מותר לו לשמוע שירים עד ר"ח [יד בבין המצרים ז, ז].

ז) **לשמוע מוזיקה בשעת הנהיגה:** אם אדם רגיל לשמוע מוזיקה כדי שיהא עירני בשעת הנהיגה לכאורה פשוט שמותר לו לשמוע גם בתשעת הימים. וכן ראיתי בשם הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש סח, ז).

10. המועד לכל חי וי, יט) כותב לגבי שבוע שחל בו ת"ב: המלמדים שירות ותשבחות לתלמידיהם לא ילמדו כ"א מהניגונים של אלו דשוברים הלב, וטוב יותר שלא ילמדו כל עיקר. הו"ד בכה"ח (מא).

ולדעת האור לציון ח"ב וכה, ב, אין לנגן בימי בין המצרים אף כשכוונתו לשם לימוד ותירגול נגינה.

יה
וח
ימי
זה
ימי
רה
ים
דס
ות
לו,
תב
ות
בת
יעו
על
בו
ים
צ"
ים
זב
לא
ים
או
על
עם
אין
יה
ת"
רד